

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

RECEIVED
NOV 9 1983
STATISTICAL SOCIETY
LAISVĖ OF LITHUANIA
Savaitinis
Jungtinės Valstijos \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

72-IEJI METAI

NR. 42

★ ★ ★ ★ ★

PENKTADIENIS, LAPKRIČIO [NOVEMBER] 4, 1983

OZONE PARK, N. Y. 11417

★ ★ ★ ★ ★

KRISLAI

Lapkričio 7 d. — 66-oji so-
listinės revoliucijos
sukaktis
Lapkričio 8 d. JAV
balsavimai
"Laisvės" vėjus
Su žiemos šventėmis svei-
kinkime savuosius
per "Laisvę"
Pasaulis pasmerkia
Grenados invaziją
Mūsų koncertas už savaitės
IEVA MIZARIENĖ

Lapkričio 7 d. sukaks 66
metai nuo didžiosios socialis-
tinės revoliucijos buvusioje
Rusijos imperijoje. Šiandien
Tarybų Sąjunga nuo tų laikų
labai toli pažengusi. Sveiki-
name Tarybų Sąjungą.

Šiais metais atrodo, kad
JAV balsavimai nedaug ką
reiškia. Daugiausia kandida-
tai renkami vietinėse val-
džioms. O, kadangi ateinan-
čiais metais bus prezidenti-
niai rinkimai, tai visas dėme-
sys jau nukreiptas ateinan-
čių metų rinkimams. Jau
beveik prieš metus abiejų
didžiųjų partijų aspirantai ir
prezidentus pasisakė kandi-
datuos.

Mūsų vėjus jau vyksta šiek
tiek sparčiau. Štai, pirmadi-
nį mūsų uoli rėmėja Onutė
Balčiūnienė iš Hialeah, Flori-
dos, prisuntė \$12 už prenu-
meratą, ir fondai \$500 pridė-
jo auką. Stefanija Masytė iš
Detroito apylinkės prisuntė
čekį už \$675 už prenumera-
tas ir auką. Vajininkas Povilas
Aleksa iš St. Petersburgo,
Floridoje, irgi nesnaudžia.
Jau ne sykį prisuntė po
keletą šimtų už prenumera-
tas ir auką.

Sveikinkime su Žiemos
šventėmis savo draugus bei
gimines per "Laisvę". Tuomi
sutaupysime daug laiko ir
išlaikų, o "Laisvė" bus didė-
lė finansinė parama.

Jungtinės Tautos Jung-
tinės Amerikos Valstijos bu-
vo labai smarkiai pasmerktos
už invaziją į Grenadą. Tik
JAV ambasadorius Charles
Lichtenstein balsavo prieš
pasmerkimą. Vienuolika bal-
sų iš 15 balsavo už pasmerk-
imą. Tik Amerikos veto tesu-
laikė nuo šios rezoliucijos,
kaip oficialio pasmerkimo už-
rekordavimo.

Debatų vyko per tris di-
nas. Prieš JAV invaziją stip-
riai pasisakė virš 60 kalbėto-
jų.

Tūkstančiai demonstravo
visuose JAV didmiesčiuose.
New York'e 10,000 protes-
tuotojų ketvirtadienio vakar-
e žygiavo Centro pagrindine
42-ąja gatve šaukdami
"USA—out of Grenada".

Dar sykį norisi mūsų skaity-
tojams priminti, kad tradi-
cinis mūsų laikraščio koncer-
tas ir banketas įvyks lapkri-
čio 13 d. Laisvės salėje,
102-02 Liberty Ave., Ozone
Park, N. Y.

Mūsų direktoriai mano,
kad būtų labai gražus žestas,
jeigu tie skaitytojai bei rė-
mėjai, kurie gyvena per toli
ar dėl nesveikatos negalės
dalyvauti, nusipirktų po bi-
lietą už \$12, kaip laikraščio
paramą.

Argentinoje sugrįžta civilinė valdžia

Buenos Aires. — Pereito
sekmadienio visuotinių rinki-
mų metu peronistai, kurie
čia dominavo per pastaruosius
40 metų, susilaukė ne-

Raul Alfonsín

laukto pralaimėjimo. Laimė-
tojais tapo du radikaliųjų
partijos atstovai Raul Alfonsi-
n — kandidatas į prezidentus
ir Victor Martinez — i
viceprezidentus. Jiedu surin-
ko 7.43 milijonus balsų iš 14
milijonų balsavusiųjų, kai
tuo tarpu peronistų kandida-
tai gavo 5.71 milijonus balsų.
Kitos partijos, kurių buvo
apie 10, gavo balsų likutį.

Karinė vyriausybė, Argen-
tiną valdanti nuo 1976 metų,
pranešė, kad laimėtojai turės
užtikrintus 318 balsų elektro-
rių kolegijoje, kuri tų rinki-
mų duomenis ratifikuos lap-
kričio 30 d. Abu laimėtojai
yra advokatai. Alfonsin — 54
m. amžiaus, yra ispaniškos
kilmės, gimęs netoli Buenos
Aires esančiame Chascomus
miestelyje, kur jo tėvas laikė
krautuvę. Nors baigęs karo
mokyklą ir turėjęs atsargos
leitenanto laipsnį, jis vėliau
pasuko į teisę ir baigęs
mokslo, savo gimtajame
miestelyje vertėsi advokatu-
ra ir dalyvavo politikoje.

Per pastaruosius tris mė-
nesius jis daug keliavo po
šali, agituodamas prieš peron-
nistus ir pasisakydamas
prieš kariuomenės bei saugu-
mo policijos teroristinę takti-
ką prieš vadinamuosius reži-
mo oponentus.

Naujoji valdžia pareigas
perims ateinančių metų pradžioje. Ją pasitikis krašte
siautėjanti 800 proc. inflaci-
ja ir apie \$40 milijonų įsiskol-
inimas užsieniui.

D. Britanija, reagudama į
rinkimų rezultatus, pareiškė
įsitikinimą, kad civilinė val-
džia gal atnaujins diplomati-
nius ir kitokius santykius,
kurie buvo nutrukę ryšium
su karu dėl Malvinų-Falk-
land salų. JAV Valstybės
departamentas reiškė pasiten-
kinimą, kad Argentina prad-
da sugrįžti prie dekorati-
vės ir konstitucinės valdžios.

New York. — Savo pasi-
kalbėjime su Mike Wallace
CBS TV programoje "60 Mi-
nutes" Jesse Jackson paskel-
bė, kad jis sieks nominacijos
į demokratų kandidatų atein-
nauosiose prezidentiniuose
rinkimuose. Žadėjo pasirinkti
partnerę moterį kandidatę
į viceprezidentus. Tai pirma-
sis kandidatas juodukas. Jis
dar nepasakė, kokia bus ta jo
partnerė — baltosios ar juo-
dosios rasės.

MENININKAI UŽ NUSIGINKLAVIMĄ

New York. — Dvi organizacijos, kurios kovoja už
nusiginklavimą branduoliniu srityje, čia buvo surengusios
koncertus, ir jų atlikime dalyvavo labai žymūs menininkai.
Iš k. i. d.: dramos akt. Paul Newman, sopranas Kathleen
Battle, dirigentas Zubin Mehta ir violinistas Itzhak
Perlman.

Jurijus Andropovas

Už nusiginklavimą

Maskva. — Tarybų Sąjun-
gos vadovas Jurijus Andro-
povas, kaip skelbia Tasso
agentūra, pareiškė, kad Ta-
rybų Sąjunga neieš Reagano
administracijai sumažinti ly-
gumą tarp abiejų didvalsty-
bių nusiginklavimo. Bet jis
aiškiai konstatavo, jog Tary-
bų Sąjunga nesutinka su
Amerikos pasiūlymais, kurie
išjungia D. Britanijos ir
Prancūzijos ginklus, esančius
NATO visumoje.

Numirė buvusio prezidento Carterio motina

Lillian Carter

Americus, Ga. — Čia esan-
čioje ligoninėje, netoli nuo
savo namų Plains miestelyje,
spalio 30 d. numirė Lillian
Gordy Carter, populiariai va-
dinama "Miss Lillian", buvu-
sio prezidento Jimmy Carter
motina. Buvo 85 metų am-
žiaus.

Mirė nuo vėžio ligos, kuri
ją kankino per pastaruosius
keletą metų. Be savo garsių
sūnų Jimmy ir Billy bei
dukros Gloria Spann, ji pali-
ko 15 anūku. Jos antroji
dukra — evangelistė Ruth
Carter Stapleton, numirė
nuo vėžio šiemet rugsėjo 26.
"Miss Lillian", nors dažnai
ir kontroversiška, buvo
mėgstama dėl savo liberalių
socialinių pažiūrų, kurias ji
demonstravo Amerikos pie-
tuose prieš rasinę segregaci-
ją. Manoma, kad ji nemažai
įtakos turėjusi ir savo sūnui,
buvusiam Amerikos prezi-
dentui, kuris ją padarė dau-
giausia keliausiu po užsie-
nius jo "geros valios ambasa-
dore".

Ji prezidentą atstovavo
Romoje, Indijoje, Airijoje ir
kitose šalyse. Energinga ži-
lagalvė Miss Lillian, nors ir
67 metus eidama, įsirašė ir
tarnavo kaip "Peace Corps"
narė Indijoje. Ji dalyvavo ir
kampanijoje už jos sūnaus
Jimmy išrinkimą pirma į
Georgia gubernatorių, o
paskui į JAV prezidentus.

Žemės drebėjimas Turkijoje

Erzurum, Turkija. — Snie-
gas ir lietus neleidžia atsi-
kasti iš griuvėsių, kuriais pa-
vertė pereito sekmadienio
žemės drebėjimas didelę dalį
Turkijos prie Egėjaus ir Vi-
duržemio jūros krantų. Buvo
skelbiama, kad žuvę apie
1,200 gyventojų, 25 tūkst.
žmonių likę be pastogės ir
apie 1,000 sužeistų. Daugia-
sia nukentėję vaikai ir sene-
liai, kuriuos žemės drebėji-
mas užliko miegančius.

Taip pat žuvo ir tūkstan-
čiai galvijų, kurių auginimu
vertėsi to regiono gyventoi-
jai.

Be pačios Turkijos, nuo
žemės drebėjimo nukentėju-
siems padeda ir užsienis.
Statomi laikinio pobūdžio na-
mai ir tiesiamos palapinės
žmonėms priglauti.

Nuo žemės drebėjimo šia-
me šimtmetį Turkijoje yra
žuvę apie 70 tūkst. gyventoi-
jų. Daugiausia žuvo 1939 m.,
kada Erzircan provincijoje
užmušta 32 tūkst. gyventoi-
jų.

Dabar sunaikinta 33 kai-
mai, iš kurių 11 taip smar-
kiai, kad manoma, jog ten
jau nebebus galima atsista-
tyti. Baiminamasi, kad dar
apie pusantro tūkstančio šio
vargingo regiono gyventojų
gali būti palaidoti po griuvė-
siais.

London. — Pritardami
premierės Margaret That-
cher politikai, The House of
Commons nariai 362 balsais
prieš 218 spalio 31 d. patvir-
tino D. Britanijos įsipareigo-
jimą šių metų pabaigoje įsi-
leisti JAV branduolinius ra-
ketas. Pabrėžta, kad tai bus
įvykdyta, jei nebus pasiekta
susitarimo su Tarybų Sąjun-
ga Genevoje vykstančioje
konferencijoje.

Washington. — Laukiama,
kad prezidentas Reagan nuims
kurias sankcijas prieš Lenki-
ją, uždėtas ir taikytas nuo to
laiko, kai Lenkijoje buvo
įvestas karinis stovis. Nuta-
rimas palies nuėmimą drau-
dimo žvejoti JAV vandenyn-
se. Bus leista JAV ir jos
aliantų atstovams peržiūrėti
Lenkijos įsiskolinimo reika-
lus. Tačiau neketinama
nuimti draudimo Lenkijos
lėktuvams skraidyti į JAV ir
draudimo Export-Import
bankui finansuoti Lenkijos
gaminis importui į JAV.

Taip atrodo griuvėsiai protinių ligų ligoninės, kurią JAV lektuvai subombardavo per
apsirikimą. Kanados žurnalas skelbia, kad žuvo apie 50 ligonių, o amerikiečiai tvirtina,
kad žuvę tik apie 15. Ši ligoninė buvo Grenadoje prie Ft. Frederick, kur vyko smarkus
susirėmimas invazijos metu.

Visas pasaulis smerkia Amerikos intervenciją Grenadoje

JAV atstovas Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje Charles
Lichtenstein, vienintelis kelia ranką prieš intervencijos
prieš Grenadą pasmerkimą.

United Nations. — Čia
specialiai sušauktame Saugu-
mo Tarybos posėdyje Ameri-
ka buvo vienintelė, pabalsa-
vusi neigiamai ir tuo pačiu
panaudojusi tą vadinamą ve-
to, teise, pasisakydama prieš
visų kitų narių priimtą rezol-
uciją, kuri smerkia agresiją
Grenadoje. Amerika viena
stovėjo prieš vienuolika ir
tik jos teisė toje Taryboje
leido pasilikti savo pozicijoje.
Pagal jau iš pat pradžių
esamą susitarimą, jeigu kuri
iš penkių nuolatinių Saugu-
mo Tarybos narių neprita-
ria Tarybos tarimui, ji gali
pasakyti "ne" ir tasai jos
balsas, jei yra taikomas prin-
cipiniu dalyku, laikomas veto
teise. Amerika ir jos spauda
praityje vis gėrėdavosi,
skelbdama, kiek ir kada Ta-
rybų Sąjunga panaudoja sa-
vo veto teisę, bet dabar ši
faktą praėjo visai nežymiai.
Panašiai kaip ir Jungtinėse
Tautose, ir visame pasauly-
je, visose sostinėse, kad ir

draugingose anksčiau buvu-
siose Amerikai, dabar nuo-
taikos labai nepalankios.
Daugelyje šalių dar tebe-
vyksta demonstracijos prieš
Amerikos branduolinių raketų
dislokavimą ir tose de-
monstracijose dalyvauja ne
tik paprasti gatvės žmonės,
bet ir žymūs politikos vai-
ruotojai. Šitai teikia Ameri-
kai svarbaus susirūpinimo.

JAV komunistai prieš agresiją Grenadoje

New York. — JAV komu-
nistų partijos vadovybė išlei-
do pareiškimą ryšium su
Amerikos agresija prieš Gre-
nadą. Jame pabrėžiama, kad
komunistų partija smerkia
barbarišką įsiveržimą į Gre-
nadą. Ten sakoma, kad šituo
įsiveržimu realizuojami Rea-
gano administracijos planai
sustabdyti nacionalinį išsiva-
davimą ir atimti iš Karibų
tautų šalį, tautų teisę į apsi-
sprendimą.

Demokratams tirs invaziją į Grenadą

Washington. — Atstovų
rūmų kalbėtojas Thomas O.
Neill pranešė, kad demokra-
tų delegacija ši savaitgalį
vyks į Grenadą tirti padėties
Grenadoje. Pirmiausia nori-
ma nustatyti, kiek prez.
Reagano informacija apie pa-
dėtį toje saloje buvusi tei-
singa ir ar ta Amerikos
kariuomenės intervencija ga-
li būti pateisinama.

Demokratams panašią dele-
gaciją norėjo sudaryti ir Se-
nate, bet ją užblokavo respu-
blikonų atstovas sen. Baker
iš Tenn.

Tuo tarpu paaikšėjo dar
naujų dalykų. Pasirodė, kad
per klaidą JAV kariuomenė
ne tik kad subombardavo
ligoninę, kurioje buvo gydo-
mi grenadiečiai proto ligų
ligonys, bet ir per apsirikimą
apsaudė savo dalinius.

Sužeistieji, kurie gydomi
Walter Reed armijos medic-
nos centre, apie tai papasa-
kojo spaudos konferencijoje.
Jų tarpe buvo ir Sgt. Al
Siciunas, 22 m. amžiaus, iš
Omahos, Nebraskos. Pagal
pavardę jis galėtų būti lietu-
viškos kilmės.

LAISVĖ

LITHUANIAN
WEEKLYPUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE
PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year \$12.00	United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . . \$15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . . \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00	Foreign countries, 6 months . . \$8.00

Invazija į Grenadą

Spalio 26-tą Jungtinių Tautų Saugumo taryboje sesija baigėsi su labai reta išvada: visi tarybos nariai balsavo, kad pasmerkti Amerika, — tik vienas delegatas, pačios Amerikos Charles Lichtenstein, balsavo, kad jo šalis neužsitaravo pasmerkti! Nereikia ne sakyti, kad reikalus sukėsi apie Grenadą.

Yra išsireiškimas: „sukrėtė pasaulį“, ir kartais jis vartojamas perdėtai, be pakankamo pagrindo. Bet, kad Amerikos invazija į Grenadą pasaulį sukretė, yra aiškus faktas. Kitaip ir būti negalėjo.

Stai Šiaurės Amerikos galiūnas, visos istorijos bėgyje stipriausia ginkluota karinė jėga, pasiuntė savo elitinius junginius prieš mažiukę Grenadą, saliuokę Karibų mariose, kuri turi tiek gyventojų, kiek prie New Yorko besirandęs miestelis White Planes, — apie 110 tūkstančių. Ir tai prieš tą saliuokę buvo pasiūsti marinalai, armijos rinktinio korpuso „rangers“ pulkai, pačios garsiausios parašitistų diviziono batalionai. Už jų stovėjo galingas karinis laivynas, prieš juos skrido gausinga aviacija. Ir ta visa galinga jėga buvo mesta prieš mažiukę Karibų saliuokę, apgyventą angliškai kalbančiais juodais gyventojais, kurie nenorėjo tėti gyvenimą kaip tarnai Šiaurės amerikiečių „turistiniame rojuje“, kurio nenorėjo savaimingo, turinčio daugiau savirabos gyvenimo — kurie bandė steigti socialistinę santvarką.

Nestebėtina, kad Amerikos pasmerkimas JT Saugumo taryboje buvo toks vienbalsis. Invazija vieningai pasmerkė Lotynų Amerikos kraštai, Afrikos kraštai, Vakarų Europos kraštai, jau nekalbant apie socialistinius kraštus. Net konservatorių valdoma Britanija prisidėjo prie pasmerkimo, nes premjerė Thatcher labai supyko ant Reagano, kad jis nepaklausė jos patarimo nepravesti invaziją. Mat, Grenada, kaip buvusi britų kolonija, dar yra Britanijos bendruomenės narė.

Izoliuoti nuo viso pasaulio, Reagano strategai bandė desperatiškai rasti kokių nors sąjungininkų. Bet jiems nesisekė. Net Salvadoras pasisakė prieš invaziją, Jausdamas, kad negali eiti prieš visos Lotynų Amerikos jausmus. Tik kelios mažiukės Karibų angliškai kalbančios valstybėlės, kaip tai Jamaika, Domenika ir kt. „pritarė“ Amerikai. Washingtonas net skelbia, kad tai tos valstybėlės paėmė iniciatyvą ir „pakvietė“ amerikiečius pravesti intervenciją prieš jų kaimynę Grenadą.

Kaip Washingtonas teisina tą savo atvirą, nuogą, agresijos žygį? Pirmas aiškinimas buvo, kad invazija buvo pravešta, kad „apsaugoti Amerikos piliečius Grenadoje“. Mat, Grenadoje randasi medicinos aukšta mokykla, kurią lanko apie tūkstantis amerikiečių, kuriems nepasisekė patekti į medicinos fakultetus čia, Jungtinėse Valstybėse. Bet po kelių dienų, kai visi studentai buvo amerikiečių evakuoti, nauji aiškinimai pradėjo ateiti iš Washingtono. Aiškinta, kad Grenada reikėjo okupuoti, nes ji buvo tapusi „Kubos ir Sovietų galinga bazė“. Kuomi remtas tas aiškinimas? Ogi, skelbta, kad atidengtas „galingas ginklų arsenalas, kuriame radosi ginklų bent metų laikotarpiui“. Tai kas? Tai buvo Grenados armijos ir milicijos arsenalas, su šautuvais, kulkomis ir t. t. Ir tiek ginklų buvo daugiausia Vakarų kraštų gamybos: tą galima spręsti iš to, kad Washingtonas neskelbia, kokios gamybos tie ginklai, — aišku, kad jeigu jie būtų TSRS gamybos, Washingtonas to nepažintų. Bet faktas yra, kad kaip suverenė šalis, kad ir mažiukė, Grenada turėjo teisę pirkti ginklų, kur tik jai buvo patogiu.

Tas pats su Kubos role Grenadoje. Amerikiečiai skelbia, kad jie ten užtikro „kubiečių armiją“. Faktai byloja ką kita. Taip, Grenadoje, kaip draugingoje socialistinėje Karibų šalyje, radosi būrys karinių patarėjų iš Kubos. Niekas neturėjo ir neturi teisės uždrausti Grenadai turėti tokią sutartį su Kuba. Grenadoje taipgi radosi apie šeši šimtai civilinių kubiečių, statybos specialistų ir darbininkų, kurie padėjo Grenadai statyti naują aerodromą. Žinodami įtemptus padėties pavojų, kubiečiai turėjo lengvų ginklų, kad reikaliui atėjus galėtų gintis. Ir, kai marinių ir rangerių daliniai juos pradėjo sumti, kubiečiai nepasidavė, bet gynėsi heroistiškai.

Ivykiai Grenadoje yra tragedija Karibų srities žmonėms, bet, kas svarbiau, tie ivykiai byloja, kad Reagano administracija savimi persto didelį pavojų visam pasauliui. Siandien Grenada, rytoj Nikaragva, poryt Kuba . . . Kas žino, kaip Washingtonas reaguotų, jeigu netolimoje ateityje Čilės žmonės nuverstų Pinocheto kruviną diktatūrą ir atsteigtų link socializmo vedančią demokratiją? Kas žino, kaip pasielgtų Pentagonas, jeigu Meksika pasuktų aiškiai į kairę, jeigu Argentinoje susidarytų liaudies fronto valdžia? Bet, kas dar baisiau, kas žino, kad Reagano administracija darys su jos rankose laikomu galingu branduoliniu mirties ginklų arsenalu? Britų konservatoriai kaip tik dėl to nepritaria Grenados invazijai. Mat, jie žino, kad Britanijos žmonės dar labiau nesurimams dėl naujų jų branduolinių ginklų. Jeigu Reaganas neatsiklausė Britanijos apie invaziją į buvusią jos koloniją Karibuose, kokia garantija, kad jis atsisakys britų, kai jis sutars naudoti jų teritorijoje esančius branduolinius ginklus?

Kaip sakėme, Grenados invazija yra tragedija. Amerikos žmonėms ji ypatingai skauda. Grenados žmonės bandė kurti sau geresnį gyvenimą. Ir kas siunčiami prieš juos? Amerikos marinalai. Bet, kas tie marinalai? Atsiminkime, neproporsiniai didelį nuosimtį juose sudaro juodi ir

Kas ką rašo ir sako

Anykščių rajono „Lenino keliu“ kolūkio pirmininko pavaduotojas Vytautas Bagdonas rašo apie ten apsilankiusią JAV Lietuvę Alę Rūtą kurios tikra pavardė Elena Nakaitė-Arbačiauskienė.

Dieną ir naktį užsienio radijo laidose, reakcingoje spaudoje įvairiomis pasaulio kalbomis negailima pagiežos ir įniršio Tarybų Lietuvai. Melagingi pranešimai, šmeižtas, iškraipyti faktai — štai kas iš tokių radijo laidų ir spaudos puslapių pasiekia lietuvius išsivius, kurie dėl vieno ar kitokio priežasčių paliko gimtąją žemę.

Zinoma, panašus melas suranda atgarsį tik nedaugelio žmonių širdyse. Visi tie, kurie lankėsi tėviškėje, kurie išvydo naujus miestus, plačius kolūkių laukus, kurie pamatė gražių ir prasmingų paprastų žmonių gyvenimą, nebūtiki jokiais šmeižtais ir melagingais pranešimais.

Tačiau, deja, dar yra tokių žmonių, kurie, grįžę iš gimtinės, bando iš degtuko priskaldyti vežimą, iškraipyti kelionės įspūdžius, apjuodinti Tarybų Lietuvą.

Reakcingoji spauda, „Amerikos balsas“, Vatikano radijas, Bi-bi-si ir kitos radijo stotys pasigriebia panašius „faktelius“, įvairius pašaltiojimus ir plačiai paskleidžia, pateikia už gryną pinigą.

Štai kad ir Alė Rūta, išspausdinusi įspūdžius iš kelionės po Rytų Aukštąją Jungtinę Amerikos Valstijose leidžiamuose „Aiduose“.

Alė Rūta — tai slapyvardis. Tikrąją pavardę autorė bijojo pasirašyti. Ir neatsitiktinai.

Toji Alė Rūta yra Elena Nakaitė-Arbačiauskienė. Ji 1934 metais baigė Rokišio gimnaziją, po trejų metų — Klaipėdos pedagoginį institutą. Sešerius metus mokytojavo, tarp jų ir Juodainių pradžios mokykloje (Juodainių kaimas dabar yra pačiame „Lenino keliu“ kolūkio pakraštyje, pakeiči j Rokišį). Nuo 1948 metų ji gyvena Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Kodėl prieikė buvusiai kaimo mokytojai šmeižto? Į tai galima atsakyti Algirdo Matulionio knygoje „Girių prieglobstyje“ („Vaga“, Vilnius, 1978 m.) išspausdintoje apybraižoje „Sugrįš mano sūnūs“. Septynioliasdešimt ketvirtame puslapyje skaitome:

„Dividėsim milijonų tarybinių žmonių už du Didžiąjame Tėvynės karę, tėve, ir jūs kartų su jais. Motinos raudojo savo sūnų, žmonos — vyrų, vaikai — tėvų. Koks skausmas bekrasčiai! Ką žmogus žmogų gelbėjo, bet kartais ir skandino. Sklerį, Komunistų partijos Rokišio apskrities komiteto pirmojo sekretoriaus tėvą, giminės išgelbėjo.“

Buvo kamo užtarti ir jus, tėve, nes niekam blogo nebuvo padarę. Tačiau neuztarti jūsų švelnioji Elenutė (mokytoja Elena Nakaitė, dabar Alė Rūta — aut.), nes ji Vilniuje paklodes draskė sužeistoms okupantams tvarstyti, nebuvo kada jai rūpintis savo tetulyte. Be to, giminės žemės vis buvo maža, jei jūs būtumėt likę, jūsų žė vės nebūtų užvaldę. (Anot senbūvių, Nakai hitlerinės okupacijos metais gyveno A. Matulionį sodyboje ir nepadėjo išgelbėti senojo Matulionio — aut.)

Kai tarybinė kariuomenė priešė armijas amė trauškinti ir kai skudurų okupantams tikrai trūko, Elenutė persirito per vandenyną, ten pasivadino Rūta ir pradėjo kurti nostalgiskus romanus apie „paklydusius“ brolius — rašytoja tapo. . .

Teigi, toji Alė Rūta „Aiduose“ išspausdino pasakojimą apie viešnagę „Lenino keliu“ kolūkyje — savo tėvų žemėje. Iš pirmo žvilgsnio šis pasakojimas atrodo įdomus ir turinčias.

„Aš pradėjau įsigyventi į kelionės aukštaitių laukais džiaugsmą. Keliaukas — neplatus, bet neblogas, gerai išgrįstas. Laukai — žalios pievutės, ploteliai kažkokių javų, vietomis ežerėlis, medžiai, krūmai, miškeliai, vėl javų laukai, vėl gėlėtos pievos, krūmai, upelis, upė, ežeriukas, medžių virtinė“.

Tačiau toliau autorės pozicija pasikeičia. Važinėdama po kolūki, po apylinkę, ji pradėjo daug ko pasigesti. Ji rašo, kad niekur pakeliui neišvydo „puikių pastatų“, niekur nematė „puikių kolchozinės gyvenvietės“. Malaišiuose, Kunigaišiuose ji pasigedo „apsėdų dirvų“, „gražiausių sodų“. Naujosios statybos — kur jos? . . . Kur vyšnynai, avietynai, kur mes, vaikai, tiek uogų ir džiaugsmo rasdavome? — klausia Alė Rūta.

Pasigedo ji ir senųjų sodybų, pasigedo vaikystės žemės, kurioje, kaip autorė teigė, „beveik nieko nematė“. Dalindamasi prisiminimais, „keliautoja“ teigia: „Kitados, kai važiuodavome, pakeliui tik banguodavo rugių, kviečių ar vasarųjų laukai. Net ašys raibuliudavo javų bangavime, o širdis džiaugdavosi: bus duonos, bus pyrago, bus miežinių kruopų“.

Ji apgailestauja, kad dabar „nesimato apėsų dirvų“. Ir dar daug ko ji galisi. Iš šių autorės mintių peršasi išvada, kad čia žmonės anksčiau gyveno kaip rojuje, kad maistinos vien pyragais, kad čia plaukė pieno upės.

Išaukštindama praeitį, niekindama dabartį, kolūkio laimėjimus.

ispaniškos kilmės amerikiečiai, didmiesčių getų vaikai, kurie stodami į karines jėgas bent laikinai išsigelbėjo iš nedarbo. Baltieji jaunuoliai, kurie dabar stoja į karines pajėgas, irgi yra darbo žmonių sūnūs — turčių vaikai netampa kareiviais, nebent karininkais.

Sakoma, kad mūsų prezidentas norėjo „bent vieno laimėjimo“, — ir jis to atsiekė. Kad tą atsiekti, jis pravedė tokią žiaurią invaziją, kad net nedrįso pirmomis dienomis leisti pačios Amerikos žurnalistams pamatyti, kas ten dedasi. Jis pravedė tokią neteisėtą, nelegališką, visus tarptautinius ir pačios šalies įstatymus laužiančią invaziją, kad aiškinimosi neuztekt. Teisingai pasakė vienas NBC televizijos komentatorius:

„Reaganas užkariavo Grenadą, bet mes greičiau prarasiame dabar Čilę. Reaganas paėmė belaisvį kelis šimtus kubiečių, bet Kubos prestyžas padidėjo visoje Lotynų Amerikoje. Reaganas patenkino savo 'karžygio' ambicijas, bet mūsų sąjungininkai Europoje dabar ir mus žiūri su giliu nepasitikėjimu.“

mus, ši „buvusi gera mokytoja“, kaip ji pati rašo, matyt, tikrai nežinojo (ar nenorėjo žinoti), kaip gyvena pirmąjį žemdirbių rajone (ir respublikoje) „Lenino keliu“ kolūkio žemdirbiai.

Metai iš metų kolūkis grėžėja, auga, puošiasi naujais statiniais, stiprėja ūkio ekonomika, gerėja žmonių gyvenimas, žemdirbių buitis. Jeigu 1953 metais kolūkyje 100 ha žemės ūkio naudmenų buvo pagaminta 64,8 cnt pieno, 10,3 cnt mėsos, iš kiekvieno hektaro prikulta tik po 4,9 cnt grūdų, tai, pavyzdžiui, šiuo metu 100 ha žemės ūkio naudmenų gaminama arti 700 cnt pieno, beveik 200 cnt mėsos, grūdinių kultūrų derlingumas siekia 29,1 cnt, pinigines pajamas išaugo iki 1 milijono 883 tūkstančių rublių. Vadinasi, pieno gamyba padidėjo 10 kartų, mėsos — 18 kartų, laukų derlingumas 6 kartus, o pajamos — 40 kartų.

Argi šie skaičiai neakivaizdūs? Argi „viešnia iš užjūrio“ nematė gražių kolūkio gyvenviečių, kuriose puikuojasi žemdirbių mūriukai? Argi ji nepastebėjo asfaltuotų kelių, gėlynų, sodų, nuosavų automašinų, motociklų, kurie dabar tapo žemdirbiui ištikimais palydovais ir pagalbininkais?

Nejaugi Alė Rūta, aplankiusi gimtinę, nematė laukuose siūruojančių javų varpų, galingos technikos, pastaraisiais metais išaugusių naujų statinių?

Važinėdama po kolūki, Alė Rūta, be abejo, susitiko su žmonėmis, aplankė gimines. Nejaugi ji nepastebėjo žemdirbių butuose moderniškų baldų, šaldytuvų, televizorių, dujinių viryklų, elektros, kitų buitinių patogumų?

Viso šito nematyti gali tik aklas. „Viešnia iš JAV“ ne akla, bet ją buvo užvaldęs aklas pyktis, panieka, pagieža, ir gyvenimo grožyje ji matė tik blogį. Jai geriau patiko dūminės pirkios šiaudiniai stogai, neišbrendami purvynai, sunki vargų dalis, aplūžusi mokykla su negausiu mokinių būreliu, berastėlių ir mažareikių, negu erdvis ir gražios gyvenvietės, asfaltuoti keliai, jauki aštuonmetė mokykla, modernūs kultūros namai, daugybė kitų kultūrinės ir buitinės paskirties pastatų.

Autorė taip pat nenori prisiminti, kad iki šio žviesaus ir prasmingo gyvenimo žemdirbiams teko įveikti sunkų ir didelių aukų pareikalavusį kelią. Sunku ir besuskaičiuoti, kiek žmonių žuvo nuo buržuazinių nacionalistų kultų austant naujam rytui, kiek gyvybių buvo paaukota kovoj su fašizmu Didžiąjame Tėvynės kare. O kiek prakiato išlieta, kiek jėgų atiduota lenkiančioms buožėms nugaras, dirbant žemę sveltiniams.

Toji Alė Rūta tokiems klausimams abejinga. Ji tokio, praieities nenori prisiminti. Ji piktinasi, kad kaimuose išnyko vyšnynai, avietynai, žydintys sodai. Taip, keliantis iš vieniškių tenka išneikinti ir sodus, ir avietynus, tenka nukirsti ir nereikalingus, pavienius, neturinčius jokios gamtinės vertės medžius. Bet ar gyvenvietėse šiuo metu maža bijūnų, jurginių, rūtų, rožių, obelių, vyšnių, kriaušių? „Lenino keliu“ kolūkis tur daug miško, rūpestingai jį prižiūri, kasmet užveisia naujų želdinių.

Autorė apgailestauja ir dėl senų sodybų, dėl josios vaikystės kaimo likimo. Taip, kaimas dabar nebe tas. Praeitis su šiaudiniais stogais niekuomet nebegrįši. Kaimas dabar nauji akcentai. Bet ūkyje saugoma ir gerbiama praeitis. Antraip, nebūtų išlikęs Malaišių kaimas, nebūtų Kunigaišiuose paliktos senos trobos, buvusi kaimo mokykla, kurią dabar ruošiamės restauruoti ir joje įsteigti muziejų.

O kiek senų rakandų, namų apyvokos daiktų, praieities dienų dokumentų yra sukaupyta ūkyje! Visa tai papildys steigiamo kolūkio kovų ir darbo šlovės muziejaus ekspoziciją.

Jeigu kolūkio vadovams, žemės ūkio specialistams nerūpėtų praieitis, jeigu jie negerbtų savo žemiečių atminimo, šiandien vargu ar būtų išlikusi gražiai prižiūrima rašytojo Juozo Tumo-Vaižganto sodybvietė. Ten, kur stovėjo lietuvių literatūros klasiko tėvų namas, dabar pastatytas J. Tumo-Vaižganto biustas, įrengtas geras kelias ekskursijoms. Iš melioruojamų plotų buvo atvilkta akmuo, Juodžiaus kelmu vadinamas, prie kurio mėgdavo ilsėtis rašytojas. Išliko ir lietuvių literatūros klasiko mėgstamos Popšutės, Valilio kalnelis, Juodonių pilaknelis.

O juk anksčiau, buržuazijai valdant, vargu ar kas nors būtų tapo saugojęs savo žemiečio rašytojo atminimą. Vyresniosios kartos žmonės prisimena, kad vienas buožė net draudė nupirktose Tumų žemėje statyti rašytojui biustą ir reikalavo už tai didelį pinigų. . .

Panašių faktų ir palyginimų galima būtų pateikti labai daug. Tačiau ar verta? Visa tai mes matome labai akivaizdžiai. Šito pastebėti negali tik tie, kurie širdyje nešioja neapykantos geluonį. Tokį geluonį turėjo ir kažkada buvusi mūsų žemietė, pasivadinus Alė Rūta.

Savo vardą, pavardę paslėpti galima. Galima paslėpti, paminti po kojomis savo jausmus, meilę Tėvynei, kaip tai jau padarė ne vienas mūsų tautos išdavikas. Galima ir juodinti tai, kas kažkada buvo brangiausia, gimtinės vardu vadinama. Bet argi galima šmeižto nuodais užgožti gerį, argi galima sukludyti gyvenimui žengti į priekį?

Šito, matyt, tikėjosi Alė Rūta, bet nieko ji tuo šmeižimu, piktmu nepasiekė.

Nežinau, ar ši moteris iš JAV skaitys mano mintis, ar pasieks ją mano žodžiai. Bet tegu jie nors truputį privers susimąstyti tuos, kurie visur mato tik blogį, kurie kiekviename žingsnyje stengiasi apšmeižti tėviškęs laimėjimus.

Ir dar — svečiu, tame tarpe ir iš užsienio, mes visuomet laukiame, stengiamės jiems parodyti tai, kas pasiekta Tarybų valdžios metais.

Be niekuomet nelaukiamų tų, kurie atvyksta šla, tai, norėdami apjuodinti gimtinę, stengdamiesi parsivaižti su savim kuo daugiau šmeižiškos propagandos. Matyt, pats laikas tokiems „svečiams“ užkirsti kelią į gimtinę, nes meilę Nemuno kraštui jie pamynė po kojomis.

SVEIKINKITE SAVUOSIUS PER "LAISVĖ"

Su žiemos šventėmis, su Naujaisiais Metais sveikinime savo artimuosius per laikraštį „Laisvė“. Bus laikraščiai parama ir pasieksite visus su vienu parašymu. Bet nedelskite — tuojau prisiųskite savo sveikinimus. Kaina: \$10.00. ADMINISTRACIJA

"Pravdos" krypties laikraštis

Lapkričio 22 dieną sukančia 70 metų, kai išėjo pirmas Lietuvos revoliucinės socialdemokratijos laikraštis „Vilnis“ numeris.

Darbininkų laikraštis „Vilnis“ pradėtas leisti Rygoje 1913 metų lapkričio mėnesį. Jo pasirodymas buvo svarbus Lietuvos visuomeninio gyvenimo įvykis. Laikraštis, nors irėjo Rygoje, buvo glaudžiai susijęs ne tik su Rygos darbininkų lietuvių revoliuciniu gyvenimu. Jis platintas Liepojoje, Peterburge, taip pat Staliuose, Vilniuje, Panevėžyje, Joniškyje, Mažeikiuose, Jurbarko ir kitose Lietuvos vietovėse.

„Vilnyje“ bendradarbiavo V. Kapsukas, Vl. Rekešius, J. Janonis ir daug kitų lietuvių revoliucinių socialdemokratų. 1914 metais laikraštis išspausdino V. Lenino parengtą „įstatymo dėl nacionalinio lygiatėsiškumo projektą“, kurį bolševikių frakcija pateikė svarstyti IV Valstybės dūmai. Tai buvo pirmas V. Lenino veiklas pasirodęs lietuvių kalba.

Svarbiausiais darbininkų revoliucinio judėjimo klausimais „Vilnis“ pozicijos buvo artimos bolševikų. Ji skiepjo darbininkams proletarinio internacionalizmo idėjas, kovoją prieš klerikalų, nacionalistų, liberalus ir kitus lietuviškosios buržuazijos gynėjus.

Laikraštis stengėsi žengti bolševikinės „Pravdos“ pėdomis ir buvo jos idejinė įtaka. Todėl neatsitiktinai V. Leninas, vertindamas „Vilnis“ pobūdį, pavadino jį pravdiu laikraščiu, t. y. bolševikinės krypties laikraščiu.

Apžvalgą parengė
Vladas JONAITIS

LAIŠKAI

Mielai laisviečiai!

Leiskite tarti kelis žodžius apie tai, kas mane ir visą pažangią žmoniją jaudina. Tai kapitalistinėse šalyse nuolat augantis nedarbas ir pašėlis kas ruošiamasis karui.

Baisi žmonijos rykštė — nedarbas būdingas kapitalistiniams gamybos būdai: tikra dalis darbo žmonių neranda darbo ir patenka į rezervinę pramonės darbininkų armiją. Net baisu, kai paskaitai laikraščiuose, kad Vakarų industrinėse didžioje šalyse yra daugiau kaip 32 milijonai bedarbių. Vienoms Jungtinėms Amerikos Valstijoms tenka trečdalis šios „porcijos“.

Kapitalistai žiūri tik savo reikalų. Nemaža jų, vykdydami didelio pelno, uždarinėjami žmonės sau šalyje ir paleidžia darbininkus likimo valiai. Atidarinėja fabrikus kitose šalyse, kur darbo jėga pigi, ir krauna sau kapitalą. Tai parazitiskas, būdingas išnaudotojams būdas.

Kapitalistams darbininkai mažiausiai rūpi. Jų pseudo-veikėjai įrodinėja, kad darbo žmonių perteklių gali sumažinti tik karas. Tai šlykštus melas. Gyvenimo įrodyta, kad be kraujo praliejimo šią problemą puikliausiai išsprendžia socialistinė santvarka. Todėl išnaudotojų valdančioji klasė intensyviai rengiasi žmonių žudymui. Žinoma, pirmiausia ji nori sušprogdinti socialistines šalis, kurias valdo darbo žmonės.

Nuoširdžiausiai sveikinu visus „Laisvės“ skaitytojus, bendradarbius ir rėmėjus Didžiojo Spalio 66-jų metinių progą. Linkiu stiprios sveikatos, sėkmės darbe ir visuomenės gyvenime, būti pirmose gretose tų žmonių, kurie siekia sustabdyti ginklavimosi varžbas ir būtų užkirstas kelias pasauliniam karo pavojui.

Vandalinas Junevičius
Kaunas

Pati šviesiausia diena

Žmonijos istorijos pulsas, kaip ir paties žmogaus širdis, niekada neplakė lygiu, vienu ritmu. Palyginti ramius jo tvinksnus pakeisdavo padarėjimai, po kurių atsiradavo naujos valstybės ar iškildavo nauji karaliai, žlugdavo milžiniškos imperijos ar nueidavo nebūtinai ištisos tautos.

Ką ir besakyti, galingi tai būdavo dūžiai. Bet patios istorijos eigai jie neturėdavo ypatingos lemties, tie sukrėtimai, nors kartais ir sparčiau pasukdavo istorijos ratą, tačiau apsisukimų greitis ir kryptis niekada nebūdavo tokie, kokių vildavosi žmonija.

Bet štai dar vienas dūžis! Dar ir dar! "Visų šalių proletarai, vienykitės!" — aistringai paskelbė mokslo komunistinio pradininkai Marksas ir Engelsas. Ir iš karto sudrebėjo pasaulio galingųjų sostai. Proletariatas išėjo į gatves, išėjo ramus, pasitinkantis savo rankomis, savo galia ir kūrybiniu protu. Tai buvo pasaulinės revoliucijos pirmosios kibirkštys.

"Iš kibirkšties išsižiebė liepsna". Tai Leninas tik jam vienam būdingu genijaus protu įžvelgė ir nurodė tolesnį žmonijos istorijos raidos etapą. O revoliucijos ugnis jau liepsnoja. Revoliucija kviečia, ragina, šaukia. Jos šaukliais buvo rusų ir kitų tautų revoliucionieriai, II Rusijos socialdemokratų darbininkų partijos suvažiavimo metu įkūrė savąja, Komunistų partiją, partiją naujo tipo, kuri pradėjo nuosekliai ginti darbo žmogaus teises, padėjo pildyti jo viltingas ir lūkesčius. Štai jau aštuoniasdešimt metų, kai šios partijos vėliava yra darbo žmogaus kovos ir pergalės vėliava.

Ir pagaliau — lemtingas dūžis. "Mes skelbiame naujas žmonijos eros pradžia!" Tai Petrogradas. Tai Spalis, Didžioji socialistinė revoliucija, sukrėtusi visą pasaulį.

Šiandien, kaip ir kiekvieną kartą tokia šventės diena, mintimis vėl ateiname prie revoliucijos lopšio. Apmąstome, ką davė Didysis Spalis mums, mūsų šeimoms, mūsų mažytei lietuvių tautai ir viso pasaulio žmonijai.

Mintis pirmiausia nukreipiame į mūsų didžiąją Tėvynę — TSRS. Tiktai Spalio revoliucijos dėka susikūrė, išaugo ir sutvirtėjo galinga tarybinių tautų Sąjunga. Sąjunga, kurioje nėra nei mažų, nei didelių tautų, o yra vieninga jų brolija. Sąjunga, kurioje nėra nei engiamųjų, nei privilegijuotųjų, nėra išskirtinės klasės. Sąjunga, kurioje žmogus žmogui lygus, ir būtent jis, darbo žmo-

gus, labiausiai įvertintas ir išaukštintas. Būtent todėl ir yra pati brangiausia, pati šviesiausia ta diena, tolimųjų 1917 metų lapkričio 7-oji, kai buvo įtvirtinti šie tautų brolybės principai, o jų pagrindą po penkerių metų susikūrė Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga.

Sugrįžkime į savo mielą kampelį — Tarybų Lietuvą. Pereikime tėviškės laukais ir pajusime svaiginantį duonos kvapą. Gimtoji mūsų žemė, kažkada buvusi lyg ir pamotė savo vaikams. Tarybų valdžios metais tapo motina maitintoja. Turime kuo pasidalinti ir su draugais. Įgyvendindami TSKP CK 1982 metų lapkričio ir šių metų birželio plenumų nutarimus, vykdydami Maisto programą, nuveikėme tikrai daug. Dar pilnesni tapo mūsų aruodai, dar platesni ir šviesesni pasidarė langai, per kuriuos kasdieną žvelgiame į tėviškę, šalį, pasaulį.

Pasaulis... Tai irgi mūsų rūpestis, mūsų laimė ir kančia, mūsų nerimas ir mūsų viltis. Nes mes — vienos planetos vaikai — norėjome ir norime, kad planetos daktaris ir ateitis būtų kuo šviesesnė. Juk Žemė gimtoji, kaip ir mes, dar labai jauna, lemta gyventi mums joje taikai ir laimingai amžiais!

Deja, padangė kartas nuo karto temdo sunkūs debesys. Juos išsklaidyti — taip pat mūsų pareiga. Tam įpareigoja Didžiojo Spalio iškovojo, pirmasis Tarybų valstybės dekretas, kurio pagrindinis šūkis — "Taika" — skambas kaip priesakas mūsų šalies tautos visai žmonijai. Ir kaip nepritari, — tai veržiasi iš pačių intymiausių mūsų širdžių gelmių, — TSKP CK Generalinio Sekretoriaus, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininko draugo J. Andropovo Pareiškimo žodžiams: "Visos mūsų planetos tautos, kiekvienas gyventojas turi įsisąmoninti gresiantį pavojų. Įsisąmoninti, kad sovietų savo pastangas kovoje už savo gyvavimą... Tarybų Sąjunga ir ateityje darys viską, ką galėdama, kad būtų apginta taika Žemėje".

Neramiai stūkėna žmonijos istorijos metronomas. Bet mes tvirtai tikime: dūžiai taps lygesni. Už tai liejo kraują įvairių tautų revoliucionieriai, tikėdami šviesesne darbo žmogaus ateimi. Pagerbdami Jų atminimą, didžiudamiesi Spalio revoliucijos iškovojo, šiandieną mes išeiname su raudonomis vėliavomis, kurių yra, buvo ir bus taikos, pažangos, laisvės ir lygybės simbolis.

B. Bučelis

Miško muziejus

Kazlų Rūdos pušynėlyje stovintį seną pastatą miškininkai nutarė panaudoti kultūros reikalam. Miestų statybos projektavimo instituto Kauno filialo vyresnysis architektas Alfredas Paulauskas padarė projektą to patato patalpas pritaikyti ekspozicijoms. Nesenai pastatas buvo įrengtas. Miškininkai jame įkūrė pirmąjį respublikoje visuomeninį Miško muziejų. Jo aplinką išpuosė gyvąja augmenija.

Dviejuose aukštuose sutalpinta dvylika skyrių. Juose eksponuojami seniau miškininkų vartoti įrankiai. Yra ir dabar vartojamų inagių bei instrumentų. Iš stendų ir nuotraukų matyti, kaip pasikeitė miško darbininkų triūsio sąlygos, jų buitis bei poilsis. Gražiai išdėlioti medžių ir krūmų sėklų pavyzdžiai. Yra nuotraukų ir iškamų mūsų miškuose labiausiai paplitusių žvėrių bei paukščių.

Naujas Miško muziejus jau turi surinkęs daugiau kaip tūkstantį eksponatų. Nuotraukose: viršuje — naujo muziejaus pastatas, apačioje — lankytojai susipažįsta su muziejaus eksponatais.

Vandalinas Junevičius

TAR. LIETUVOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS V. ZENKEVIČIUS PAREISKE

SNO nularimu kismet spalio pabaigoje skelbiama veiksmų už nusiginklavimą savaitę. Ta proga Eltos korespondentui A. Degučui Lietuvos TSR užsienio reikalų ministras V. Zenkevičius papasakojo:

Iš visų mūsų planetos kampelių ateina žinios apie gausias taikos šalininkų demonstracijas ir manifestacijas, apie visu dorų pasaulio žmonių siekimą išsaugoti taiką. Dabar vykstančios SNO Generalinės Asamblėjos 38-osios sesijos darbotvarkėje — daugiau kaip 140 klausimų, apimančių platų tarplautinio gyvenimo diapazoną — nuo vandenynų gelmių iki kosmoso aukštybių. Iš jų savo ypatingą svarbą ir aktualumą išsiskiria tie, kurie liečia pagrindinį žmonijos rūpestį — išsaugoti taiką, pašalinti branduolinio karo grėsmę.

Didžiulio sesijos delegatų demesio ir pritarimo susilaukė taikos mūsų šalies iniciatyvos: deklaracijos „Branduolinio karo pasmerkimas“ projektas, pasiūlymas įsaldyti branduolinį ginklą, sudaryti sąlytas, draudžiančias naudoti jėgą kosmose erdveje ir iš kosmoso prieš Žemę, taip pat bendras socialistinių šalių pasiūlymas sudaryti sąlytas dėl karinės jėgos savitarpio nenaudojimo ir taikų santykių palaikymo tarp Varšuvos Sutarties ir NATO valstybių.

Taiki mūsų šalies Komunistų partijos ir Tarybines vyriausybės politika susilaukė didelio tarybinių žmonių pritarimo spalio 24 d. pradedusiose darbo žmonių mitinguose, skirtuose veiksmų už nusiginklavimą savaitę. Renginiuose aktyviai dalyvavo ir mūsų respublikos taikos šalininkai. Gamybinuose kolektyvuose, mokyklose įvyko susirinkimai. Kai kurių pramonės įmonių brigados stas į laikus sąrybą ir per pamainą uždribtas lešas pervės į Tarybinių taikos fondą.

ELTA

Kultūros Atgarsiai

Net per kelius "Dirvos" numerius tęsėsi interviu su rašytoju Broniu Raila. Raila, kuris niekad nepasidavė dideliu kuklumu, sensdams save vis labiau vaizduoja orakulu: kiekviena jo minties nuotrūpa svarbi, kiekvienas gyvenimo ir kūrybos paprotis vertas dokumentavimo, kiekvienas nusistatymas perduodamas kaip kanonas. Įdomu, kaip B. Raila įsivaizduoja visuomet esąs visų dėmesio centre. Pavyzdžiui, jis primena, kad 1930-ais metais Lietuvoje išėjo jo eilėraščių knygutė, ir jis sako, kad "... ta knygutė labai gera ir naudinga mano priešiniams. Iš ano laikotarpio jie neturėtų daug ką blogo apie mane pasakyti, jeigu nebūtų buvę to eilių rinkinuko."

Kas tie "priešininkai"? Rašytojas Raila taip fantazuoja: "Po 53 metų už tą knygutę tebeputa mane sovietų politruki ir ne rečiau mūsų išeivijos šviesuoliai", — ki-taip sakant, Railą puola iš visų pusių, iš kairės ir iš dešinės.

Bet tuos puolimus pastebi tik vienas Raila. Skaitantieji lietuvišką spaudą (būk tai "sovietų politruki" ar "išeivijos šviesuoliai") niekas nemato prisimintų apie tą rinkinį... Tad, Raila patams primena. Jis rašo:

"... Ar kas ją kada skaitė, ar skaitės užmiršo, ar niekad neskaitytė, — bet amžinai liko tikrai jaunuoliškai geras, skambus, bet kokiam polemikui naudingas ir labai parankus jos pavadinimas 'Barbaras rėkia'... žinot, ir man pačiam net linksma prisiminti."

Gerai kad senstantis rašytojas turi tiek pastikėjimo savo ankstyva kūryba, kad mano, jog jo eilių rinkinio antgalvis "amžinai liko". Visgi gaila, kad jis randa reikalo per visą tą ilgą interviu švaistytis erudicija. Štai jo stilius:

"Kadangi kariauninkų kultūra ir stilius perdaug atstūmiantis, arba, kaip prancūzai pasakytų, le niveau est trop bas. Gal čia tik bėdinas 'cri de douleur', vertas 'mot de Cambronne'..."

Lenkų režisieriaus A. Wajdos filmas "Dantonas" dabar su nemenku pasisekimu rodomas Amerikos teatrų eranuose. Jis taipgi plačiai rodytas Europoje. Filmas vaizduoja Dantonio rolę Prancūzijos revoliucijoje, jo konfliktą su Robespijeru. Filmo visos simpatijos su Dantonu, su nuosakiasiais, prieš jakobinus. Dantonas vaizduojamas kaip laisvės užtarėjas, kaip turis tiesioginius ryšius su masėmis. Tikrieji konflikto motyvai visai pražiūrėti, visai nekreipiami dėmesio į žirondistų rolę.

Kai kurie JAV kritikai bandė analizuoti filmą iš istorijos faktų taškiegio ir

surado daug netikslumų. Bet mums atrodo, kad A. Wajda faktinai visai nesiekė sukurti veikalą apie Prancūzijos revoliuciją, — per Prancūzijos revoliuciją jis simboliškai bandė išreikšti savo nusistatymą apie dabartinę erą, — kitoje Europos dalyje — Rytuose. Per Robespijerą ir jakobinizmą Wajda faktinai kalba apie stalinizmą arba apie ką jis įsivaizduoja esant stalinizmo tąsa. Tik tą su-prantant filmo motyvai paaiški.

Antrojo pasaulinio karo metų vienas garsiausių Amerikos poetų, Ezra Pound, buvo tapęs savo krašto ir demokratijos išdaviku: per fašistinės Italijos Romos radiją jis kasdien kalbėjo į Amerikos žmones, aiškindamas, kad Rooseveltas įvėlė Ameriką į karą, nes jis yra "anglų, New Yorko bankierių, liberalų, žydų ir negrų agentas" ir kad Amerikos žmonės faktinai turi daugiau bendrų interesų su šauniu Italijos fašizmu, su tauriu, arišku nacizmu... Poundas faktinai ragino Amerikos karius Europoje pereiti fašistinės Ašies pusėn.

Nugalėjus fašizma, amerikiečių armija Italijoje suėmė Poundą ir jis buvo atgabentas į JAV. Prieš jį buvo iškelta byla už išdavystę, bet jis niekad nebuvo teistas. Mat, grupė konservatyvių kultūrininkų pasirūpino, kad jis būtų paskelbtas protinai nenormaliu. Vietoje į kalėjimą, jis pateko į turtingą St. Elizabeth's psichinę ligoninę prie Washingtono, kur išbuvo iki 1958 metų.

Poundą užtariantieji rašytojai ir kiti kultūrininkai taip argumentavo: jeigu toks apsišvietęs žmogus kaip Poundas, toks intelektualas, tauškia tokius nacistus, antsemitinius ir rasistinius niekus, jis negali būti normalus — jis tikriausiai pamišęs. Bet, kuomet jis pabuvo kiek laiko ligoninėje, jie pradėjo agituoti, kad jis būtų paleistas, — jausdami, kad jis jau nebus trauktas teisman, jie teigė, kad jis turi būti paleistas iš ligoninės. Tas ir buvo padaryta 1958-ais metais.

Dabar pasirodė knyga apie Poundą paskelbimą nenormaliu. Ji vadinasi "Išdavystės šaknys" ("The Roots of Treason") ir jos autorius, daktaras-psichiatras E. Fuller Torrey darbavosi St. Elizabeth ligoninėje, kai Poundas ten buvo laikomas. Jo nuomonė yra, kad nors Poundas buvo kraštutiniai nervuotas ir pilnas neapykantos, jis visgi buvo normalus, atsakingas už savo veiksmus. Fuller Torrey sako, kad vyriausias ligoninės psichiatras, daktaras Overholser, tiksliai sunaikino kai kuriuos dokumentus, kurie rodė, kad Poundas normalus.

R. B.

Svarbiausias tikslas

Tarybinio gyvenimo tikslas — sukurti beklasę komunistinę visuomenę. Tai ilgas ir sudėtingas procesas. Dabar Lietuvoje, kaip ir visoje Tarybų šalyje, susiformavo klasinė-socialinė struktūra, susidedanti iš draugiškų darbininkų bei kolūkinės valstietijos klasių ir tarybinės inteligentijos sluoksnio.

Tačiau išliko dvi pagrindinės socialistinės nuosavybės formos — valstybinė ir kolūkinė-kooperatinė. Tebelieka ir esminiai skirtumai tarp miesto ir kaimo, tarp fizinio ir protinio darbo. Komunistų partija, Tarybų valdžia siekia palaipsniui panaikinti šiuos skirtumus. Socialistinėje visuomenėje iki šiol yra darbininkų aukštos, vidutinės, žemos kvalifikacijos arba visiškai nekvailikuotų. Kolūkinėje valstietijoje pagal savo kvalifikaciją labai skiriasi mechanizatoriai ir laukų darbininkai. Įvairi tebėra ir inteligentijos socialinė sudėtis. Minėtų įvairių socialinių sluoksnių žmonės atlieka nevienodą pagal kvalifikaciją darbą, gauna nevienodą atlyginimą. Visus šiuos skirtumus siekiama suartinti mechanizuojant ir automatizuojant pramonės ir žemės ūkio darbus, keliant darbininkų, kolūkiečių išsilavinimą, kvalifikaciją, gerinant jų buitines, kultūrinės gyvenimo sąlygas ir pan.

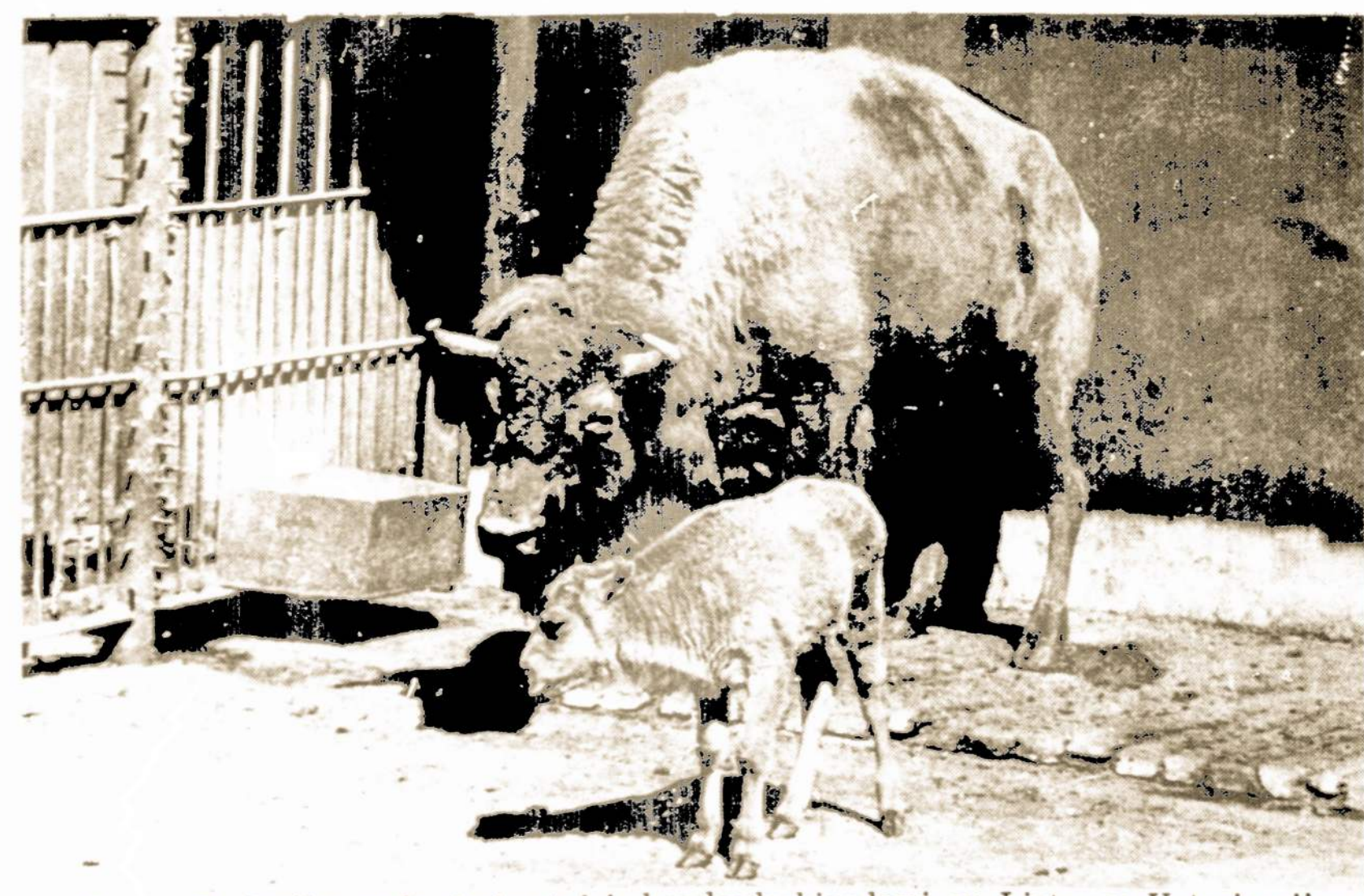
Pastaruoju metu labai išaugo Lietuvos darbininkų klasė ir kiekybiškai, ir kokybiškai. Jei 1960 metais Lietuvoje nebuvo nei pusės milijono darbininkų, tai dabar jų skaičius padidėjo daugiau kaip dvigubai. Šiandien dauguma darbininkų — tai savo srities specialistai, apsišvietę, išsimokslinę žmonės. Gerokai pasikeitė ir darbininkų klasės sąjūgininkė — kolūkinė valstietija. Kaime pramoniniu pagrindu pertvarkoma gyvulininkystė, kurioje darbo sąlygos artimos miesto įmonėms. Tai reikalauja vis daugiau naujų, kvalifikuotų kadru, naujų profesijų. Darbas žemės ūkyje tampa vis labiau mechanizuotas. Ūkiai dabar turi apie 50 tūkstančių traktorių, 11 tūkstančių kombainų, 29 tūkstančius sunkvežimių. Jau prieš du dešimtmečius visi kolūkiai ir tarybiniai ūkiai buvo elektrifikuoti.

Labai suartėjo miesto ir kaimo gyventojų išsilavinimo lygis. Kaime kaip ir mieste įgyvendintas visuotinis vidurinis jaunimo mokymas. Kaimo gyventojų skaičių vis sparčiau papildoma jauni mechanizatoriai, kvalifikuoti gyvulininkystės kompleksų, fermų darbuotojai. Baigę specialiasias vidurines ar profesines technikos mokyklas. Dabar dauguma kolūkių pirmininkų, tarybinių ūkių direktorių, agronomų ir kitų vadovaujančių darbuotojų yra baigę aukštąjį mokslą.

Kartu su žemių melioracija vyksta vienkiemiu persikėlimas į kolūkių ir tarybinių ūkių gyvenvietes, kuriose kultūrinės ir buitinės sąlygos artimos miestui. Iškeltas uždavinys — iki 1986 metų turėti kiekviename ūkyje mokyklą, vaikų darželį, paroduotuvę, valgyklą, pirtį, medicinos punktą ir buitinio aptarnavimo centrą.

Mažinant esminius skirtumus tarp miesto ir kaimo, numatoma žemės ūkį paversti aukštai išvystytos ekonomikos šaka, kurti žemės ūkių ir įmonių susivienijimus, gerinti kaimo gyventojų kultūrinės ir buitinės gyvenimo sąlygas. Tai ilgalaikiai uždaviniai, kurių įgyvendinimas padės suartinti miestą ir kaimą, palaipsniui sukurti vienybę, beklasę komunistinę visuomenę.

V. Siudikas

Kauno Zoologijos sodo darbuotojai, bendradarbiaudami su Lietuvos Veterinarijos akademijos mokslininkais, kitų mokslo įstaigų specialistais, sudaro tokią aplinką, kad laukiniai gyvuliai ir paukščiai galėtų veistis nelaisvėje. Kauno zoologijos sode kaip "namuose" jaučiasi žirafos, kengūros, hieniniai šunys ir gyvūnai. Nesenai zoologijos sode bizonė atsivedė bizoniuką.

Nuotraukoje: Zoologijos sodo bizonė su savo mažyliu.

M. Giedriaus nuotrauka

Rytas pašilės sodyboje

Gieda gaidžiai,
Virš pasaulio viso iškilę.
Supasi tekančioj saulėj
Jų skiauterės
Ryškiai raudonos.
Gieda gaidžiai,
Pasiruošę užsokt
Ant šilo.
Traukia taip,
Kad pabūstų net
Vingių Jonas.

Kakarykū!!!
Ar jūs girdit mane?
Ar matot?
Kakarykū!!!
Negi laukiai, pjovėjai,
Kad pievos apvystų?
Ka-kar-y-kū!!!
Ir nulyta staiga
Iš sarmatos, —
Juk šiandien
Sėkmadienis!
Ir apsiakaulink šitaip
Akyse virstų — — —

Juozas Nekrošius

ŽVALUMAS IR GERA NUOTAIKA REIKALINGI KIEKVIENAM

Akad. V. Statulevičius

Kai esi sveikas, ir dirbti sekasi, ir nuotaika gera, ir kitiems neįtrūsti, ir senas nesilausti, nors metų nemažai nuvynta. Todel daugelis be-
ga parkų, miškų takeliais, mūn divačius, kopja į kalnus, keliauja, medžioja, žveioja, dirba sode ir t. t. Grūdiname organizmą, stipriname jo atsparumą ligoms.

Medikai, biologai sako, kad organizmas visas negandas turi nuolat patis, vaisingai tik padeda jam. Beje, sykiu pasitaiko, kad medikamentais gydydami vieną ligą, sudarome prielaidas kitai, galime pakenkti sveikiems organams.

Svarbu ne vien tai, ar sveikas apskritai žmogus, ar ne. Tai pat svarbu būti geros „sportinės formos“ — ne vien sportininkams ar žmonėms, dirbantiems fizini darbe, bet ir intensyvaus protinio darbo atstovams. Sugręžęs ir apsnūdęs ne ka kadras sugalvoti. Pasaulinio lygio mokslo rezultatai dažniausiai pasiekiami tempioje protų kovoje.

Man jauniuote nemažai teko dirbti kaime — plauti šieną, arti, kulti javus, kirsti mišką. Todel studijų metais ir vėliau, kad geriau pailsėtų galva ir pavargtų darbo pasilicrusios rankos, važinėjuo sniego ir vandens slidėmis, begiojau, mediau spinningą, o rudenį, dažnai pabijusiu oru, vaikščiojau su medžiokliniu šautuvu ir taip geriau pažinau savo krašto gamtą ir žmones.

O štai prieš penketą metų per vieną tarptautinę konferenciją, vykusią Vilniuje, kelias svečių paklause manęs, ar po posedžių negaletu pažaisti lauko teniso. Pradžioje net neprisiiminiau, kur Vilniuje teniso kortai... Palvėdėjau juos į teniso aikštyną prie Vilnelės. Svečiai ir kortų seimininkas J. Purėlis sako: „Profesoriau, pamėginkit ir jūs, nesigaliesite“. Prisiminiau, kad anksčiau pradėti žaisti tenisą, vieną iš gražiausių, prieinamiausių ir populiariausių pasauliui sportinių žaidimų, man siūle žinomas mūsų medikas, profesorius L. Laucevičius — didelis teniso mėgėjas. Jo argumentas buvo ypač svarus: „Tenisą žaidžia žmonės nuo 8 iki 80 metų!“

Žaisti tenisą, nors vėlai, bet pradėjau. O dabar visiems ir visada tvirtinu, kad tai puikus sportas. Kviečiu kuo daugiau žmonių į aikštynus. Tegul teniso raketės paima ir rankas ir kuo daugiau jaunimo, galinčio pasiekti ir tarptautinių sporto aukštumų. Žaiskime tenisą, nes tiek meistriškumu, tiek masiškumu pastebimai atsiliekame nuo kitų respublikų, šalių.

Tenisas — vienas masiausių žaidimų pasaulyje. Daugelis įvairių profesijų žmonių net ir keliaudami vėžasi su savimi teniso raketę. Kiekvienas Vilniaus svečias, nors porai dienų atvykęs į mūsų miestą, gali atleiti į kortus ir pavaikyti kamuoliuką. Vargu ar jis galetu kur nors pažaisti futbolą ar tinklinį. Beje, kamuoliuką galima padužyti ir į namo ar garažo sieną.

Tenisas tinka visiems — tiek jauniems, tiek sulaukusiam amžiaus, vadinamo paribiu. Pažistų žmonių, kurie ir 70 sulaukę teniso kortuose atkaklūs ir jauni. Tenisas,

ypač žaidžiant dvejetus, neuvargina, nors ir liejasi septyni prakitai: po kiekvieno smūgio yra pertraukėlė, kol kamuoliukas sugrįžta atgalios. Žaidžiant tenisą, kur kas reštesnės traumos, negu, sakysime, krepšini, ypač tada, kai po sale laksto vyresni ir nemažo svorio žmonės. Tiesa, tenisininkams reikia saugoti ranką, negalima pradėti žaisti neapšilus.

Sportas, menas ar muzika tik tada suteikia žmogui įvairiapusi pasitenkinimą, pade-
da atlikti didelius darbus, nu-
galeti stampą, kai tampa jo tikru pomegiu, savotiška an-
traia profesija. Tenisas idomus, patrauklus, techniškai žaidimas. Jo tobulumui nėra ribų. Čia daug taktinių gudrybių, daug smūgių rūšių, žaidžiant raketę pamažu tampa rankos tesniu.

Porą valandų grįžtant iš darbo ar anksti rytą visada galima rasti. Mankšta aikštyne suteikia žvalumą ir energijos keletui dienos.

Tenisui, aišku, reikia kortų, salų, aprangos, raketėjų, kamuoliukų. Teniso dangos kortai neplius, reikalauja geros priežiūros. Tačiau dabar beveik visame pasaulyje vyrauja asfalto aikštės (dažnai padengtos žaliu ar mėlynų dažų sluoksniu), kurias nesunku įrengti ir prižiūrėti. Įrengti jas galima visur — prie mokyklų stadionų, kolektyvinuose soduose, parkuose. Tokiose kietose aikštelėse reikia geresniu, minkštesniu bateliu nei mes turime. Bet juk žinome, kad teniso marškinėliai ir gražūs, patogūs bateliai — dabar mėgstamiausia moksleivių, studentų ir vyresnio amžiaus žmonių apranga. Ji patogiai, pigi ir elegantiška. Geras medinės teniso raketės gamina Maskvos ir Estijos meistrai.

Akademikas Vytautas STATULEVIČIUS

TAS „TARTINAS“ EINSTEINAS

Ar yra kas nors, ko federalinis tyrimų biuras nebūtų sekęs? Šis klausimas tikrai iškyla kiekvienam, susijusiam su laikraščio „Washington post“ pranešimu, kad daugiau kaip penkerius metus Amerikos kontravalyviai seko... Albertą Einsteina, genialų fiziką, mėginusį rasti Jungtinės Valstijos prieiglobę nuo nacistų persekiojimo.

Remdamasis neseniai paskelbtais dokumentais, laikraštis pažymi, kad „Einšteino byla“ buvo pradėta 1950 metų pradžioje. Tų metų kūrėjų FBI, mėginančių apkalinti Einsteina, šnipinėjimu, tyrimas nedavė. Tačiau tuometinio FBI šefo F. Hiverio nurodymu „Tartinas“ Einšteino praėjus buvo tirama toliau. Kaip paaiškino „Washington post“, ieškodami nesamų įkalčių, kontravalygos agentai net kruopščiai studijavo fiziko mokslinius veikalus.

„Byla“ buvo nutraukta tik praėjus trimis mėnesiams po Einšteino mirties.

Tai pranešas, laikraštis išsamiau nepapasojo, kodėl pasaulinio garso mokslininkas tapo „įtartinu medžioklės objektu“. Tačiau to priežastys bus aiškios, jeigu prisiminsime, kad Einšteinas, kurio teoriniai tyrimai Jungtinės Valstijos pasinaudojo, kurdamos atominę bombą, vėliau rytingai įsėjo, koki pavojų gali sukelti jo kūryba. Amerikos valdžiai tokie įspėjimai buvo išskirti ilgai negalvodamas. Vašingtonas įtaukė mokslininką į „nepatikimųjų“ sąrašus.

TARYBU LIETUVOJE NUO TABARIŠKIŲ IKI MERKINĖS

MERKYS - ŠALTINIŲ UPĖ

Merkys — graži ir įvairi upė. Tai tarp aukštų krantų suspausta sūkurioja, tai plačia lyguma vingiuoja, tai vel miskuose slepiasi. Ši įvairovė lemia geografiniai tu vietų ypatumai. Merkys kerta net tris skirtingus fizinius geografinius rajonus. Jo pradžia ir aukštupys — palankioje žemdirbystei Medininkų aukštumoje, truputėlį aukščiau Jasiūnų, tiesiai Lydos plynaukėje, bet pati didžiausia dalis — visas vidurupis ir žemupys — įrežtas į pietryčių smėlėtus lygumos miskus.

Prie Lietuvos — Baltarusijos sienos, ties Tabariškėmis, Merkys siauras, beveik perokamas, ir, tikrai gavęs Bienes vandens pavirsta upeliu, turinčiu jau Merkio „būdą“ — vingiuotą vagą su smėlio, žvyro, rečiau akmeningų dugnu. Toks jis ir vėliau, tik išplėjęs, erdvesnis.

Stebėtis reikia Merkio gyvbingumu — nukreipia beveik visą jo vandenį prie Zagarinės Merkio — Vokės kanalu, keletą kilometrų jis primena susitraukusį, išsivijavusį, savo uodegos beieskantį kirminą, pasislepęs nuo dienos šviesos karklių, alksnių ir kitokių krūmų šakabėjų. Tačiau, dar prieš įtekant vandenį į Luknį, jis surenka šaltinius ir vel stengiasi išlaikyti savo vardo orumą.

Tokio gyvbingumo paslaptis veigi slypi geografinės aplinkos sąlygose — čia Merkys drenoja vandenį į Pietryčių Lietuvos smėlėtus lygumos storius. Apskritai Merkys — šaltinių upė. Kaip ir Salcia, kurios vien vardas daug ką pasako.

Šaltiniai, šaltiniai, šaltiniai — ir srovele virvenantis, ir krūkliais tilindžiuojantis, ir tyliai

besisunkiantys šlaituose, ar pačioje upės vagoje.

Kita Merkio savybė, taip pat nulemta smėlingos apylenės li-
tologijos, yra santykiniai nedideli tiek pavasarinio sniego, tiek ir vasaros liūdžių sukeliami potvyniai. Beje, per sausas Mer-
kys mažiau nusenka negu, pa-
vydžiu, panašaus dydžio Neve-
žis ar Minija. Neatsitiktinai tad
ir turistai vasarą mėgsta Merkį.

Beje, apie sekumas. Plaukda-
mi matėme jų stebėtinai daug.
Jos visos užaugusios augalia,
smėlingos. Pakalbėjus su spe-
cialistais paaiškėjo, kad tokios
sekumos atsirado paskutiniaisiais
metais beveik visose mūsų upė-
se ir upeliuose. Kai kur per to-
kią žolų ir sekumų cėusybę
vanduo vos vos betka. Taip
yra Ventos, Mūšos ir daugelio
kitų upių aukštupiuose ir vidur-
upiuose.

Kodėl taip atsitiko? Pasirodo,
čia kalta žmogus, tiksliau, jo
neekologiškas ūkininkavimas.

Kai pagausėjo nuo laukų nuplau-
namų trąšų, vandenį nuvežiojo
augalia. Ji pradėjo stabdyti
nosmenų srautą — susidare sek-
lumas. Nėgana to, augalai užka-
riavo ir jas, tuo pačiu laikinus
sanašynus paversdami pastoviais.
Šaknims sutvirtintais kliuvniais.
Bet tai dar ne viskas! Upė juk
vis tiek turi nuplukdyti visą
vandens kiekį, todėl ji tiesia
naują vagą — dažnai ardydama
silpnusius krantus. O krantuose
— dirbami laukai, miškai, sody-
bos, fermos. Taip atsigėria
prieš mus pačius žema ekologine
kultūra. Beje, ne tik trąšos, bet
ir gyvenviečių kanalizacija su-
kelia analogiškų reiškinų upė-
se.

Vėslų vandens augalija — dau-
gelio upių ryškė. Vasarą ji dar
ne tokia blogybė, nes valo van-

denį, filtruodama iš jo maisto
medžiagas. Tačiau žemą pavas-
rį augalai atima iš vandens de-
guonį ir dar papildomai į ter-
sio pavimo produktai. Ar ne-
reikėtų pabandyti rudenį upes
žolės, nusienauti ir kažkaip pa-
naudoti — gal silosuoti, gal
kompostuoti.

Prie Merkio nemaža gyven-
viečių bei miestelių — Tabariš-
kės, Turgellai, Jasiūnai, Rūdinin-
kai, Valkininkai, Pamerkis, Va-
rena, Perloja, Merkėnė ir dar
visas eilė nepaminėtų. Kiekviena
iš jų savaip jdomi, tvarkinga ar
kiek apsilėdusi, turinti kultūros
paminklų. Varena pasipuošė ko-
plystuliais, čia gimisiam K.
Ciurlioniui atminti. Į Tabariškes
pasisėmė dvasios tvirtumo ir pa-
sigerėti Anos Krepšulį paveik-
lais nuvykta nemaža turistų. Tai
vis malonūs dalykai. Tačiau kiek
šalia jų akis badančių, taip sa-
kant, priklausančių vizualinio
užterštumo kategorijai, dalykų.

Praplaukus Merkį kyla įvairi-
os mintys apie jo ateitį. Aiš-
ku, kad turisui su baldais ir
jame gausės, dides gyvenvietės
krantuose, nemaža vandens bus
sunaudojama laistyti laukus.
Upės apsauginėje zonoje galima
rinkti vaistažolės, o gal ir kul-
tūvuoti jas, nes čia daug grūti-
nio vandens išseigų, kurios men-
kintų kultūrinių pievų vertę.
Tuo tarpu kai kurioms vaistažo-
loms (pavyzdžiui, valerijonams)
čia puikios augimvietės.

Turtingas šaltinių šaltinis Mer-
kys. Ar bereikia aiškinti, kaip
svarbu ir ateičiai išsaugoti jo
vandenį šaltidrių. Todel visiems
bendrai reikia spręsti jo apsau-
gos problemas.

Rimantas KRUPIKAS
Geografinis mokslo kandidatas

„KOMJAUNIMO TIESA“

LYGYBĖ— TAUTININKŲ SUPRATIMU

Paėmę oficialią buržuazi-
nės Lietuvos statistiką, mes
netruksime akivaizdžiai įsi-
kinti, kad net kvalifikuotas
darbininkas — statybininkas
anuomet Lietuvoje gyvena
vargingai, nežiūrint puikiai jį
rekomenduojančių iki šiolei
visuomeninių ir gyvenamųjų
pastatų. Statė bankus, o
pats gyvena „brazilkose“.

Kaip toj dainelelį apie basą
šiaučiu...

Kiek daugiau uždirbdavo
modernesnių Kauno fabri-
kų — „Drobė“, „Kauno audin-
iai“, „Litek“, metalo —
„Tilmano“, „Neries“, „Me-
talas“, alejaus — „Ringuva“
darbininkai. Jie gerėliau gy-
veno. Išimčių iš taisyklės
visuomet pasitaiko. Lietuvos
buržuazija net bandė save
sutapatinti su darbininkų
klase, tapti jos vadu. 1940
m. gegužės 18 d., atidarant
Darbo rūmus, A. Smetona
kalbėjo, jog žodžio „darbinin-
kas“ reikšmę reikia išplėsti,
„vadinti darbininkais visus,
nepaisant, kurie daugiau
raumenimis ar protu dirba:
ne tik samdinius bei tarnau-
tojus, bet ir mokytojus, kari-
ninkus, profesorius ir dargi
aukštesnius valdininkus, jei
tik pajėgūs“. Pasirodo, kad
tai sutinka su „lietuvių kal-
bos dvasia“ ir šiaip nesą
Lietuvoje prietarų, darančių
prarajų tarp „darbdavių ir
darbininkų“.

Pigi demagogija ir prastai
slepiama neapykanta darbo
žmogui būdinga daugeliui
„tautos vado“ kalbų. Tauti-
niai ideologai proletariato
kaip klasės iš viso nepipaži-
no. Ideologinis ir tautos va-
das rašė, kad „Lietuva kaip
ir nėra gyvenusi kapitalizmo,
kaip ir prašokusį šį istorinį
etapą žmonijos istorijoje“.

Vėliau buržuazinės Litu-
vos proletariato suidilinta is-
torija įgavo dar idealesnį
atspalvį išėjvijos istorikų

darbuose, isismelkė į reakci-
nės išėjvijos spaudos pusla-
pius. „Klasinė taika“ įsivyr-
avo ir „Pasaulio lietuvių ben-
druomenėje“: bendruomenės
VI-oji sesija, įvykusi Chica-
goje, praėjo blankiai, išskėlus
senus „vaduotojų“ šūkius.
Ankstesnės sesijose polemikos
nestigdavo — taip pat
istorinėmis temomis.

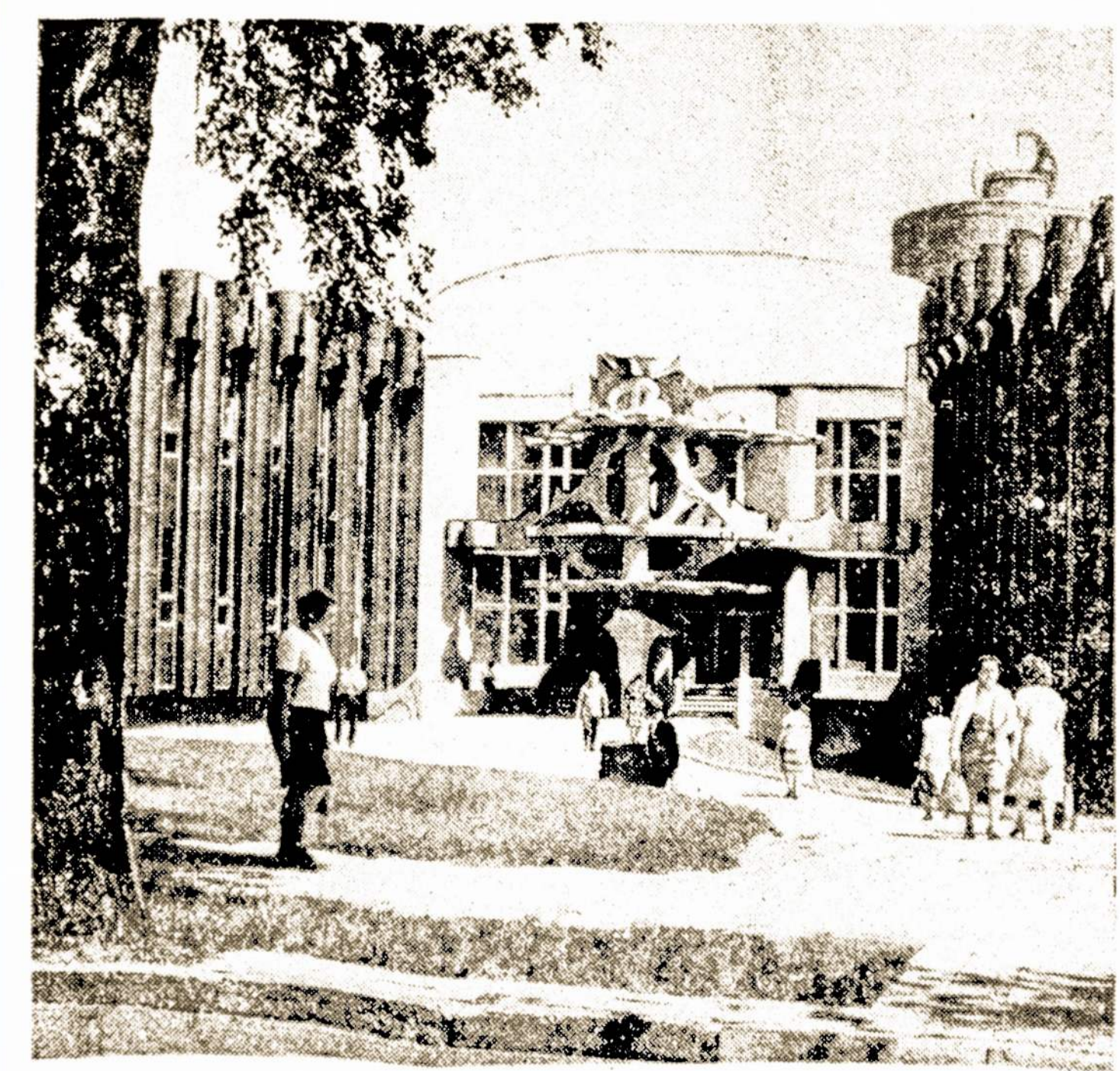
Kaip buvo iš tikrųjų? 1938
m. Lietuvos industrinėse ša-
kose dirbo 103 tūkst. darbi-
ninkų, kas sudarė beveik
penktadalį visų Lietuvos dir-
bančiųjų. Kaip galima saky-
ti, kad Lietuva buvo „prašo-
kusi“ kapitalizmo istorinį
etapą? Atvirkščiai, visa isto-
rinė raida rodė, kad kapita-
lizmas baigia įveikti Lietuvo-
je feodalinis gamybinis
santykius, vyksta gamybos
koncentracija, o tuo pačiu —
ir proletariato koncentracija
didiesniuose centruose —
Kaune, Panevėžyje, Šiau-
liuose.

Darbdaviai ir jų statybiniai
Ministrų kabinete nuolatos
tvirtino, esą uždarbis kelti
neįmanoma — „valstybė ne-
turinti pinigų“. Tai buvo
melas. Štai 1935 metais Litu-
va išvežė į užsienį rekor-
diškai daug javų — 162
tūkst. tonų (1934 m. tikiai
25 tūkst. t.). Javų pirklių
pelnas per vienus metus
išaugo net 15 kartų! Ar
pagėrėjo kaimo samdinių,
pramonės darbininkų būvis?
Nė kiek. Be to, 1935 metais
pasibaigė pasaulinė ekonomi-
nė krizė, išaugo ne tikiai
grūdų, bet ir kitų Lietuvos
prekių eksportas, imonininkų
pelnai augo, o darbininkų
uždarbis, — smuko. Tad apie
kokią socialinę darbdavių ir
darbininkų taiką buržuazinė-
je Lietuvoje galima kalbėti?

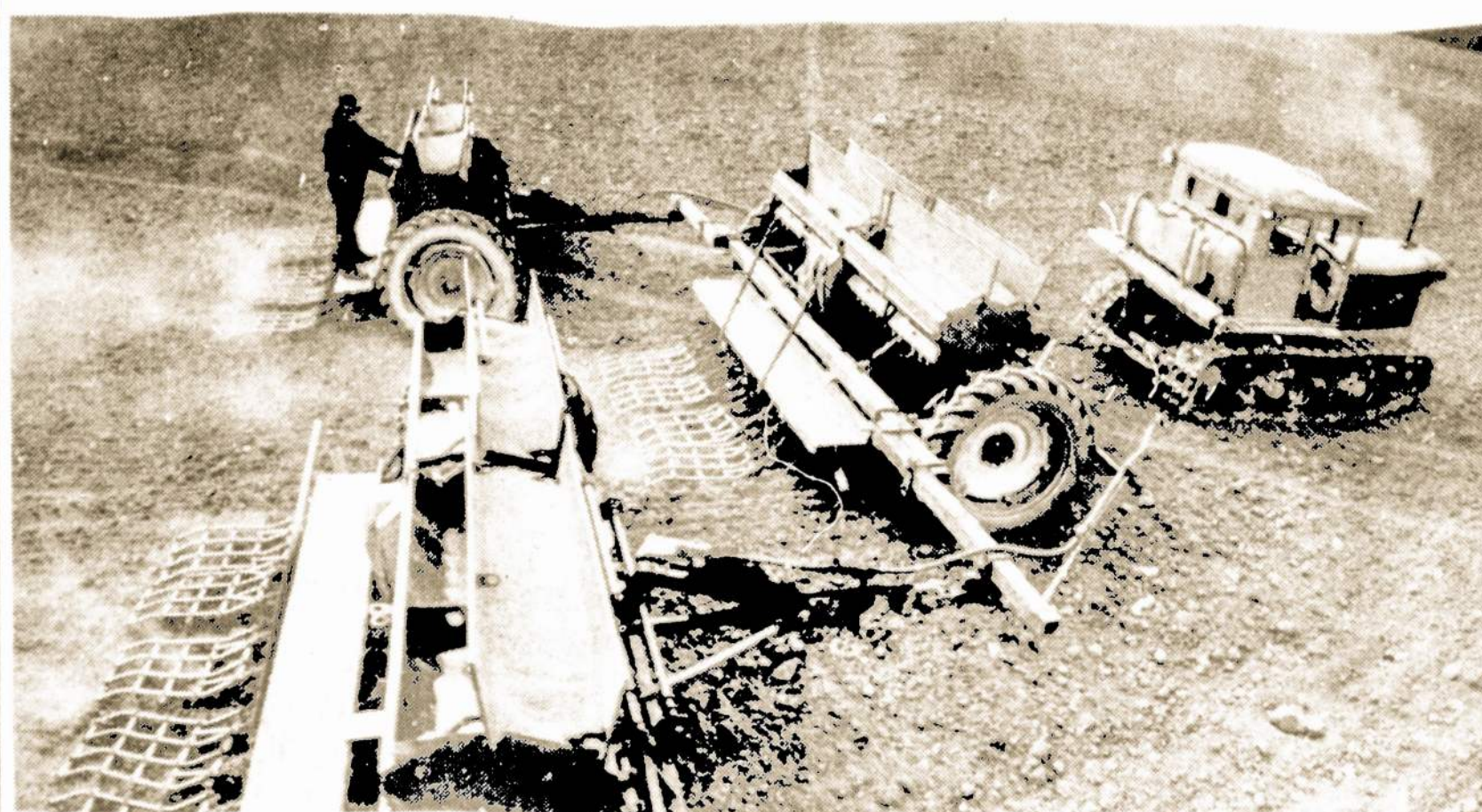
Tai vien tikiai tuščias garsas
išėjvijos istorikų ir „vaduoto-
jų“ pretenzijoms maskuoti.

V. Liauška

GYDOMOSIOS GAMTOS JĖGOS

A. Gylis nuotraukoje: Druskininkų fizioterapijos gydymo.

Joniškio rajono Bariūnų kolūkyje beveik visi lauko darbai atliekami mašinomis. Dabar kasdien pasėjama po 60 hektarų kviečių. Iš viso jų plotai užims 380 hektarų. Nuotraukoje: Sėjami kviečiai Bariūnų kolūkyje.

A. Dilio nuotrauka

DU POŽIŪRAI

Europos tautos, jų tarpe
tarybinė liaudis, yra gyvy-
biškai suinteresuotos proble-
mos — kaip sumažinti bran-
duolinę ginkluotę šiame žem-
myne, išsprendimu. Kaip tik
ši suinteresuotumas padik-
tavo Tarybų Sąjungos pasiū-
lymus, kuriuos savo Pareiš-
kime dar kartą priminė Juri-
jus Andropovas. Jų tikslas —
sąžiningu, teisingu pagrindu
rasti savitarpiai priimtinius
sprendimus, nedarantius ža-
los niekieno pagrįstais inte-
teresams. Tuo tarpu Wa-
šingtono administracija —
TSRS partnerė Ženevos der-
bybose užsibrėžė uždavinį
žūbtūt pažeisti Europoje esa-
mo vidutinio nuotolio bran-
duolinio ginklo balansą. Spre-
ndžiant iš visko, jos
atstovai sėdo prie derybų
stalo tik tam, kad vilkintų
laiką, laukdami gruodžio, kai
Pentagonas, lyg figos lapeliu
dangstydamasis NATO „dvi-
gubą“ nutarimą, pradės dis-
lokuoti Vakarų Europoje ba-
listines raketes „Pershing-2“
ir sparnuotąsias raketes. Sa-
vo ketinimų Washingtonas
ypatingai ir neslepia, tačiau
nujaušdamas, kad vis labiau
besiplečiantis Vakarų Euro-
pos tautų protestas gali su-
kelti grėsmę jo militaristinių
planų realizavimui, lyg ir
bando samprotuoti apie ta-
riamą JAV „lankstumą“ de-
rybose.

Koks gi tas „lankstus-
mas“? Baltieji rūmai žada
dislokuoti Europoje ne visas
savo 572 vidutinio nuotolio
branduolines raketes, o tam
tikrą jų dalį, pasilikdami sau
teisę kitas išdėstyti „dar ku-
rora“, bet taip pat netoli
Tarybų Sąjungos teritorijos.
Tartum dėl to sumažės grės-

mės TSRS saugumui
Tarybų Sąjungai, kaip ir
anksčiau, siūloma tartis tik
dėl to, kiek ir kaip sumažinti
tarybinių vidutinio nuotolio
raketų skaičių ir kiek dislo-
kuoti Europoje Amerikos ra-
ketų virš to skaičiaus, kurį
jau turi NATO šalys —
Prancūzija ir Anglija.

Jokios kalbos apie tariamą
lankstumą negali nuslėpti
JAV militaristinio kurso.
„Jeigu nepaisant Vakarų
Europos šalių daugumos gy-
ventojų valios atsirast Ameri-
kos branduolines raketes
Europos žemyne, — pabrė-
žia J. Andropovo Pareiš-
kime, — tati bus JAV
vadovų ir išvien su jais vei-
kiančių kitų NATO šalių vei-
kėjų principinis taikai prie-
šiškas žingsnis.“

Šis žingsnis negali nesukel-
ti atsakomosios, saugumo inte-
resų diktuojamas Tarybų
Sąjungos ir jos sąjungininkių
pagal Varšuvos sutartį reak-
cijos. Tarybų Sąjungos geros
valios, jos noro susitarti nie-
kas neturi laikyti silpnumo
požymiu. Į bet koki mėginimą
pažeisti susidariusį karinį
strateginį balansą Tarybų
Sąjunga sugėbės duoti dera-
mą atkirtį.

VI. Burbulis

ATSARGIAI, JANKIAI!

Užsienio tarnaujantis Pen-
tagono karininkas sukūrė Ame-
rikai pakenkiamą gėdingą
reklamą, rašo Londono dien-
raštis „Taims“. Japonijoje ir
Pietų Korėjoje — tai prie-
varitaujai ir žmogžudžiai.
Vakarų Vokietijoje — narko-
manai ir plėšikai. Didžiojoje
Britanijoje — be to, dar dau-
gelio autoavarijų kaltininkai.
Neatsitiktinai JAV karo
bazės „Okfordshire“ (Anglija)
tarnautojams skubiai organi-
zavo elsmo taisyklių studija-
vimo kursai. Mat vien per
pusemetį bazės apylinkėse
amerikiečių padarytų avarių
pagausėjo 20 procentų.

KANADOS ŽINIOS

Montreal, Que.

Sėkmingai pradėjome
"Laisvės" Vajų.

Sauktas aldiečių susirinkimas spalio 22 d., svarbiausia "Laisvės" vajeus reikalais, praėjo sėkmingai. Atsilankė gražus būrys laikraščio patriotų. Buvo ir daugiau norinčių dalyvauti, tik jiems neleido sveikata. Labiausiai pasigedome, tai A. ir E. Morkevičiai, kurie niekad nėra jokių susibūrimų apele. Šiuo metu jie d. priblokšti sunkių ligų. Nors ir negalėjo dalyvauti, bet "Laisvės" vajeus fondui prisiuntė \$150.

Šį susirinkimą praturtino viešnia iš JAV, tai dabartinė "Laisvės" redaktorė — Ieva Mizariene. Ji plačiai apibūdino dabartinę laikraščio ekonominę padėtį, pažymėdama, kad laikraštis, dėl mirčių, neteko labai daug skaitytojų. Kiti dėl senatvės atsisako skaityti, o viskas labai brangsta. Todėl kreipėsi į skaitytojus, kad tą turėtų mintyje ir su kiekvienu atveju prisimintų laikraščio ekonomikai paremti. Ji taipgi paaiškino, kodėl kanadiečiai daugiau moka už prenumeratą, negu amerikiečiai.

Ji taipgi gana plačiai apibūdino dabartinę labai įtemptą pasaulinę politinę padėtį, už ką daugiausiai kaltino savo šalies prezidentą.

Po viešnios kalbos, buvo atskleista laikraščio aukų, ir štai, suplaukė \$1,174.00 kanadiška valiuta, o amerikoniška valiuta laikraščio pasiektas \$943.12 (aukojų sąrašą pavadės skelbiamas žemiau). Atnaujinta virš 20 "Laisvės" prenumeratų. Taigi pirmu "Laisvės" vajeus šūviu montrealiečiai gali pasidžiaugti. Tikime, kad ir tie laikraščio skaitytojai, kurie šiame susirinkime negalėjo dalyvauti, savo aukas įteiks vėliau.

Apkalbėti ir kiti kuopos reikalai, k. t.

Numatyta ruošti kuopos pietus, tik dar galutinai nesusitartas laikas.

Gana plačiai diskutuota LLD-jos ekskursijos sudėrymui vykti Lietuvon. Bet ir tas klausimas neužbaigtas išspręsti. Diskutuota ir kitais kuopos reikalais. Užbaigus mitingą visi buvo pavaišinti kavute ir skanėniais; juos paruošė V. Zavišienė, M. Karalevičienė, A. Šuplevičienė ir S. Čičinskienė.

Visi skirstėsi į namus patenkinti vajeus rezultatais ir susitikimu su viešnia.

Ligoniniai

Seniai nesveikuoja Jurgis Skripka. Pastaruoju metu buvo susirgęs, jam teko kurti laiką gulėti ligoninėje. Dabar namieje, bet turi dažnai vykti į ligoninę.

Sunkiai susirgo širdies priepuoliu Jonas Kalinauskas, jis randasi St. Gabriny

ligoninėje.

Sunkiai serga Stanley Vilimas. Jam padaryta sunki operacija.

Linkiu ligoniams greit pasveikti.

Buvo įsibriovę vagys

P. ir M. Petrauskams ir jų gyventojams nesant dienos metu namuose, įsibriovė vagys. Išnešė degtinę ir auksinius daiktus. Vadinasi, ir dienos metu nesaugu.

Atšventė jubiliejus

Antano ir Zanės Juzulaičių vedybinio gyvenimo 50 metų sukakties progą, jų anūkė suruošė balių, kuriame dalyvavo visa šeima, giminės ir artimi draugai. Pasveikinti jaunuosius atvyko Verdūno miesto mero igaliotas gaisragių kapitonas. Jaunavedžiai susilaukė sveikinimų žodžių ir gražių dovanų.

Tą pat dieną kita laiminga pora šventė dvigubą sukaktį, tai Balys ir Liudvisė Papurėliai minėjo savo 50 metų vedybinę sukaktį. Abiejų supuolė po 80 metų sukaktys. Jų pačių ir sūnaus pagalba buvo suruošta labai šauni puota, kurioje dalyvavo artimi draugai. Gavo daug gražių dovanų ir gerų linkėjimų.

Linkiu abiem porom sulaukti deimantinių sukaktių.

Montrealiečiai stambiai parėmė "Laisvę"

Cia telpa "Laisvės" aukotojų sąrašas. Aukos sudėjo "Laisvės" skaitytojai, šauktame aldiečių ir laisviečių susirinkime spalio 22 d. Tikime, kad ir kiti skaitytojai, kurie šiame susirinkime nedalyvavo, paseks šių pavyzdį.

Štai mūsų aukotojai:
Montrealio LLD kp. \$200.00
A. ir E. Morkevičiai. \$130.00
J. Urbanavičius. \$125.00
Motery klubas. \$100.00
L.P. Kisieliai. \$100.00
J.S. Čičinskai. \$53.00
V. Zavišienė. \$40.00
A. Šuplevičienė. \$40.00
O. Veršinskienė. \$30.00
M. Janušienė. \$30.00
J. Vilkelis. \$30.00
O. Keršulienė. \$30.00
A. Lesevičienė. \$25.00
V.O. Verbylai. \$25.00
G.P. Taruškaitė. \$20.00
Ew. Vilkis. \$20.00
F. Spaičius. \$20.00
J. Braknys. \$20.00
Ch. Juška. \$20.00
J. Norris. \$20.00
M. Karalevičienė. \$20.00
A. Šilinis. \$15.00
S. Petronienė. \$12.00
A. Balčiūnas. \$12.00
M. Martusevičius. \$12.00
M. Paragis. \$10.00
E. Petrauskienė. \$10.00
V. Krupauskas. \$5.00
Viso. \$1,174.00
Kanadiškais doleriais sukelta \$1,174.00, o amerikoniška valiuta pasiekta \$943.12.

Mėlynojo prieblandoj

Mėlynojo prieblandoj langus žibieba
cukrainė „Žibutė“,
laukia prie baro kampe
vieniša išstūjęs kėdė,
įsuka skersgatvį į begalybę, ir žara
— už butelių
lyg vandenį nuvingiuojantis veidrody...

Tykiai gedėk,
tykiajai nutolk neužmiršdamas,
tik žvelnumu neužmušk —
aš dar ateisiu žeme,
atitirpusia jau, moline,
ir ant rastos nosinaitės,
dar skambant
per miglą Moniuskai,
išsiuvinėsiu žibutę tau
tamsmėlyniais moulinet...

Judita Vaičiūnaitė

NAUJŲ RŪŠIŲ POPIERIUS
TARYBŲ LIETUVOJE

Lietuvos TSR žurnalistų sąjungos šefuojamuose objektuose

Visa para nenutrūksta darbas Naujųjų Verkių popieriaus fabrike. Sešių rūšių popierių gamina šis fabrikas, pro kurio vartus įvairių popieriaus produkcija išvežama jau beveik 150 metų.

Šių metų devynių mėnesių gamybos planą fabrikas įvykdė 103.2 procentu, pagamino 467 tonas popieriaus virš plano. Ne tik viršytas planas, bet ir daug sutalpyta — 336 tūkstančiai kilovatvalandžių elektros energijos, 1923 tona kalorijų šiluminės energijos, šimtai tonų kuro, 10 tūkstančių kubinių metrų medienos — iš viso

Partinės organizacijos sekretorė Valentina Vasiljeva.

Pakuotojas Plotras Denisovas.

Džiovinioja Vaclova Pavilicukienė.

už 800 tūkstančių rublių. Naujųjų Verkių popieriaus fabrike bus pradėtas gaminti dviejų naujų rūšių popie-

rius. Vienas jų — puspėrgamentis. Bandomai tokio popieriaus parūpta buvo gerai ivertinta.

Mašinistas Nikolajus Mechovičius, džiovinioja Vanda Mickevičienė, mašinistas Bronius Japilovas. Antano Gylis nuotr.

Kitos rūšies popierius bus skirtas tekstilės pramonei. Ji bus galima panaudoti du kartus: perkelti piešinį nuo popieriaus ant audinio, o po to tą patį popierių naudoti sienų apmušalams. Kitamet io bus pagaminta 700 tonų.

Gerai gamybiniai rodikliai — darbščių žmonių nuopelnas. Daugelis fabrike darbininkų dirba seniai, gerai išmano savo darbą. Ne vienas, be pagrindinės specialybės, moka kelias gretutines.

— Mūsų fabrike žmonės darbštūs. Norėčiau paminėti geriausius. Štai pakuotojas Plotras Denisovas. Tai aktyvus, sąžiningas darbininkas. Jo išdirbis beveik visada 115—120 procentų. Mašinistas Bronius Japilovas turi kelias specialybes — plesuotoja, džiovinioja, presuotoja. Svarus mašinisto Nikolajaus Mechovičiaus, džioviniojos Vandos Mickevičienės, daugelio kitų darbininkų inaišas i bendrą kolektyvo darbą. — sako fabrikos partinės organizacijos sekretorė Valentina Vasiljeva.

Vidas NASTOPKA

AR BUVO LIETUVOJE BEDIŲ?

Atverskime bet kurį reikalingos lietuvių išeivijos spaudinį ir neišvengiamai surasime gausybę nelabai išradinų prasimanymų apie šiuos tikinčiųjų "persekiojimus" Tarybų Sąjungoje, apie "katekombinę", Romos laikus primenančią bažnyčią Lietuvoje, apie socializmo ir sąžinės laisvės "nesuderinamumą".

Paširpinę ir sugraudinę užjūriuose gyvenančius tautiečius, toliau minėtų publikacijų autoriai, o ypač — bažnytiniai veikėjai su gilia nostalgija, svajingai ir melancholiškai prisimena tuos laikus, kai niekas anot "Laisvės" lietuviams, "... neįėjo dievo nei iš bažnyčių, nei iš mokyklų, nei iš savo asmeninio gyvenimo". Ir įsidrąsinę pridėda — kažin, girdi, ar buržuazinėje Lietuvoje aplamai bebūvo bedievių?

Taigi pabandykime pasidomėti ar buržuazinėje Lietuvoje buvo bedievių ir kaip jiems sekėsi gyventi šioje valstybėje? Cia dar kartą pasitikslinsime, kad sąvoka "sąžinės laisvė" reiškia laisvę tikėti į ką nori arba netikėti į nieką. Kitaip kalbant, kiekvienas Lietuvos gyventojas, tikintis ar laisvamaniškas bebūti, privalėjo naudotis vienodomis teisėmis, nepaisant jo pasaulėžiūros. 1938 m. Lietuvos Konstitucija tvirtino, kad "pilietis yra laisvas priklausyti ar nepriklausyti prie valstybės pripažintų bažnyčių ar kitokių tolygių tikybinių organizacijų". Kaip matome popieriuje viskas lyg ir tvarkoje. Na, o kaip tai atrodė praktikoje?

Taigi žodis dokumentams? Siūlome susipažinti su Duse-ty klebono Strelčiūno raštu, adresuotu Panevėžio vyskupijos kurijai, ištrauka: "... mūsų žmonės prigulėjimą prie laisvamaniškų draugijų ir skaitymą laisvamaniškų raštų neskaito nuodėme ir

nesako per išpažintį, kunigai gi jų tame dalyke tinkamai neapšviečia; mano nuomone kunigai turėtų iš sakyklos išaiškinti, kad prigulėjimas prie tokių draugijų ir skaitymas tokių raštų yra sunki nuodėmė, nes Lietuva jau perpus subedievinė...". Cia darome pirmąją išvadą — vadinasi laisvamanių būta, ir ne tiek mažai... Štai kodėl kunigas siūlė neduoti tokiems žmonėms išrašymo to, kol iš laisvamaniškos draugijos neišstos... Prisiminsime, kad šio daug sakancio rašto atsiradimo data — 1926 metai.

Idomus Kauno metropolijos sekretoriaus mokyklų reikalams Jokūbauskio apilinkraštis visiems kapelionams bei tikyboms dėsytoms, kuriame siūloma izoliuoti jaunimą nuo bažnyčios indeksuotų — kitaip tariant, uždraustų — knygų skaitymo. Cituojame: "Kapelionai turi susipažinti mokinius ne tik su indekso formalia puse — su pačiu draudimu, bet ir su draudimo siekimais ir jo kilniaisiais motyvais". Kas gi buvo tie autoriai, kuriuos klerikai draudė skaityti Lietuvos jaunimui vadovaudamiesi "kilniaisiais motyvais"?

Draudžiamų knygų indekse rasime daugybę autorių kūrinių, sudarančių pasaulio kultūros lobyną. Jų tarpe — Dekartos, Leibnico, Kanto, Spinozos, Huga, Ruso, Paskalio, Flauberto, Franso, Voltaire, Heine, Diumos ir daug kitų, nemažiau garsų vardu. Kaip matome, bažnyčia uoliai persekiojo pažangiąją mintį, o valstybė ją visokeriopai rėmė.

1930 metais Kauno arkivyskupas Juozas Skvireckas kreipėsi į to meto švietimo ministrą Šakenį prašydamas uždrausti mokyklose naudoti Norkaus "Visuotinės istorijos" vadovėliu. Kodėl? Ogi autorius, arkivyskupo nuo-

viela atskirtoje nuo kapinų vietoje, kurią pravardžiuodavo "pakuoklių kapinėmis". Todėl galime drąsiai tvirtinti — buržuazinėje Lietuvoje praktiškai galiojo viena teisė — teisė tikėti. Nori to, ar nenori.

Sakykim, laisvamanių Lietuvoje buvo, gali prisipažinti mūsų oponentai. Jie buvo susibūrę į Laisvamanių etinę kultūros draugiją, skaitė pasiskaitas, netgi leido laikraštį "Laisvamanis". Vadinasi, padėtį galima pavadinti visiškai pakenčiama — kaip ten bebūtų, laisvamanių veikla buvo toleruojama. Ką į tai reikėtų atsakyti? Ogi nieko. Pakanka pacituoti jau minėtą, kad vadovėlis leistas tik laikinai ir bus autoriui pasiūlyta ištaisyti. Priešingu atveju jis bus išimtas.

Laisvamanių bėdos prasidėjo nuo pat gimimo ir lydėdavo juos iki pat mirties. Religinėmis apeigomis neformintoje šeimoje gimę vaikai buvo laikomi neteisėtais gimimais. Jie negaudavo metrikų, negalėdavo stoti mokyti, likdavo be paso. Zarasietis Jonas Malašinskas, prisiminęs buržuazinius laikus, pasakojo: "1938 metais gimė dukterė. Ir vėl keblumai: metrikus sudaro tik kunigas, pakrikštijęs vaiką. Pasitarėme su draugais, išspausdinome laikraštįje toki skelbimą: "Jonui ir Onai Malašinskams gimė dukterė, kurią davėme Janinos vardą. Prašome ją laikyti Lietuvos piliete". Į analogišką situaciją laisvamaniai patekdavo nutarę susituokti — juk civilinės metrikacijos Lietuvoje nebuvo per visus buržuazijos valdymo metus. Net ir numeris laisvamaniui nebuvo ramybės — įstatymai draudė laidoti žmones ne kapinėse, o kapinės priklausė bažnyčioms. Žmogų, žinoma, palaidodavo, bet — tik gerokai pasityčiojus: neleidžiant įnešti numirėlio pro vartus, o liepiant kelti per tvorą, laidojant groviu ar spygliuota

viela atskirtoje nuo kapinų vietoje, kurią pravardžiuodavo "pakuoklių kapinėmis". Todėl galime drąsiai tvirtinti — buržuazinėje Lietuvoje praktiškai galiojo viena teisė — teisė tikėti. Nori to, ar nenori.

Sakykim, laisvamanių Lietuvoje buvo, gali prisipažinti mūsų oponentai. Jie buvo susibūrę į Laisvamanių etinę kultūros draugiją, skaitė pasiskaitas, netgi leido laikraštį "Laisvamanis". Vadinasi, padėtį galima pavadinti visiškai pakenčiama — kaip ten bebūtų, laisvamanių veikla buvo toleruojama. Ką į tai reikėtų atsakyti? Ogi nieko. Pakanka pacituoti jau minėtą, kad vadovėlis leistas tik laikinai ir bus autoriui pasiūlyta ištaisyti. Priešingu atveju jis bus išimtas.

Laisvamanių bėdos prasidėjo nuo pat gimimo ir lydėdavo juos iki pat mirties. Religinėmis apeigomis neformintoje šeimoje gimę vaikai buvo laikomi neteisėtais gimimais. Jie negaudavo metrikų, negalėdavo stoti mokyti, likdavo be paso. Zarasietis Jonas Malašinskas, prisiminęs buržuazinius laikus, pasakojo: "1938 metais gimė dukterė. Ir vėl keblumai: metrikus sudaro tik kunigas, pakrikštijęs vaiką. Pasitarėme su draugais, išspausdinome laikraštįje toki skelbimą: "Jonui ir Onai Malašinskams gimė dukterė, kurią davėme Janinos vardą. Prašome ją laikyti Lietuvos piliete". Į analogišką situaciją laisvamaniai patekdavo nutarę susituokti — juk civilinės metrikacijos Lietuvoje nebuvo per visus buržuazijos valdymo metus. Net ir numeris laisvamaniui nebuvo ramybės — įstatymai draudė laidoti žmones ne kapinėse, o kapinės priklausė bažnyčioms. Žmogų, žinoma, palaidodavo, bet — tik gerokai pasityčiojus: neleidžiant įnešti numirėlio pro vartus, o liepiant kelti per tvorą, laidojant groviu ar spygliuota

viela atskirtoje nuo kapinų vietoje, kurią pravardžiuodavo "pakuoklių kapinėmis". Todėl galime drąsiai tvirtinti — buržuazinėje Lietuvoje praktiškai galiojo viena teisė — teisė tikėti. Nori to, ar nenori.

Kazys Bagdonavičius

Įvairios žinios

LIETUVOS KULTŪROS
ŠVENTE REINO
PAKRANTĖSE

Koeln, Fed. Vokietija. — Reino pakrantėse ir Ruhr srityje spalio paskutinę savaitę įvyko Lietuvos TSR savaitė. Įvairūs renginiai buvo ne tik Koeln mieste, bet ir kituose stambiuose Ruhr srities miestuose — Duesseldorfe, Dortmunde, Essene ir kitur.

Vokiečiams koncertavo Eugenijaus Paulausko vadovaujamas Lietuvos valstybinis styginis kvartetas, "Lietuvos" ansamblio dainininkai ir šokėjai, grojo įžymusis vargonų meistras Leopoldas Digrys. Taip pat buvo surengta Lietuvos tapytojų ir grafikų kūrinių bei fotografijos paroda.

MARCOS PASKYRE
SAVO IPEDINĮ

Manila. — Filipinų diktatorių prezidentas Ferdinand E. Marcos spalio 31 d. pranešė, kad tuo atveju, jei dėl kokių nors priežasčių jis negalėtų eiti savo pareigų, jas eisias ministras pirmininkas ir 30 dienų laikotarpyje turėsiąs praveisti rinkimus. Bet tame pranešime nieko nesaikoma apie tai, kada jis pats pasitrauks iš posto, kurį kietai laiko jau 18 metų.

Šiuo metu premjeru yra Cesar Virata. Prez. Marcos, šiuo metu 66 m. amžiaus, opozicijos nuolat puolamas dėl demokratijos stokos Filipinuose, o pastaruoju metu — dėl opozicijos vado Benigno S. Aquino nužudymo. Eina gandai, kad Marcos esąs labai sunegalavęs ir dėl to buvęs priverstas tą žinią apie savo ipedinį paskelbti.

ATŽYMETAS HARRIMAN

New York. — Foreign Press Association, minėdama savo gyvavimo 65 metų sukaktį, spalio 25 d. Waldorf-Astoria viešbutyje įvykusių priešpiečių metu įteikė buvusiam New Yorko gubernatoriui W. Averell Harrimanui savo žymenį "Award for Sterling Service to Humanity". Harriman yra buvęs JAV ambasadorium Maskvoje ir tarnavęs daugeliui JAV prezidentų savo patarimais santykiuose su Tarybų Sąjunga. Neseniai jis su žmona lankėsi Tarybų Sąjungoje ir Kremliuje buvo priimtas Tarybų Sąjungos vadovo Jurius Andropovo.

PRANCŪZŲ SOCIALISTAI
ATSALA JAV ATŽVILGIU

Paris. — Socialistų partijos frakcijos, posėdžiavusios visą naktį, nutarė atsisiboti nuo Amerikos įvairiose srityse. Nors užsienio politikoje dažnai prez. Mitterrand ir nesilaikydavo partijos direktyvų, dabar jis gavo užgrymą, kad pasmerkė JAV invaziją į Grenadą.

Prancūzijos socialistai pravedė reikalavimą, kad būtų laikomasi atokiau nuo Amerikos, ir priimtas nutarimas, kad socialistai artimiausiu bendradarbiautų su komunistų partija.

Nutarimai priimti apie 1400 delegatų, dalyvavusių socialistų partijos metiniame kongrese, užtrukusiame tris dienas. Sekantis kongresas bus už dvejų metų.

Geneva. — Libano kovojančių sektų lyderiai dalyvauja pasitarimuose dėl tautinės vienybės. Konferencijai vadovauja prezidento Gemayel tėvas priešinųjų krikščionių vadas Pierre Gemayel, 77 m. amžiaus.

JUBILIEJŲ PRISIMENANT . . .

Kai jau buvo "Laisvė" rašyta, Lietuvos darbo žmonės gražiai ir gana iškilmingai paminėjo transatlantinių lakūnų S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą 50 metines. Jos buvo minimos ir lakūnų tėviškėje. Pirmojoje nuotraukoje, kurios autorius panevėžietis Julius Vaupšas, užfiksuotas momentas, kai kalba Respublikos sportinės aviacijos federacijos atstovas J. Balčiūnas, už jo stovi S. Dariaus dukra. Kaip tikroji "Lituanika" stovi jos kopija, atvežta iš šventės.

Antroje nuotraukoje, kurios autorius anykštietis J. Junevičius, epizodas iš minėjimo Anykščiuose prie Puntuko, kur jam žinti S. Darius ir S. Girėnas. Susirinkusiųjų miniai kalba buvęs aviatorius, rašytojas Jonas Dovydaitis. Toliau stovi rajono partiniai ir tarybiniai vadovai, svečiai.

A. Martinionis

VAJUS

GAVIMUI "LAISVĖ" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR
ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ
PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖJO SPALIO 1 IR TĖSIS
IKI ŠIŲ METŲ GRUODŽIO 31 D.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vajininkus ir labai laukiame naujų vajininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajuos diena. Ropinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajuos reikalui ir kalbinti žmones užsisakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma \$50; 2-ra \$45; 3-čia \$40; 4-ta \$35; 5-ta \$30;
6-ta \$25; 7-ta \$20; 8-ta \$15; 9-ta \$12; 10-ta \$10.

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktas nuo 5 centų, už atnaujintą prenumeratą 1 punktas nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktas 50 centų.

KREDITŲ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRIŠIŲ PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITUS NEBŪS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

\$20,000 FONDAS

Apart jeigų už prenumeratą ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vajų sieksime ir vėl šiam svarbiui reikalui sukelti \$20,000 fondą. Tai padarysime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

Užsakykite "Laisvę"
Savo Giminėms Ar
Draugams I Lietuvą. Jie
Bus Jums Dėkingi Už Tą
Dovaną

"LAISVĖ" KAINOS AMERIKOJE
IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje \$12.00 metams, \$6.50 pusei metų.
Kanadoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.
Lietuvoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.

Visais vajuos reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Detroit, Michigan

Mirė Dantienės sūnus

Rugsėjo 22 d. sušlubavus inkstams mirė Zuzanos Dantienės sūnus Stanley Balchūnas St. Luke ligoninėje, Fargo, North Dakota. Buvo sukremtas ligoninėje taip kaip jis būdamas gyvas pagėdavo. Paliko dideliame nuliūdime žmoną Ruth, vaikus Stanley Jr., Jackie, Sandi ir jų šeimas, taipgi sesutę Adele Gantz, svainį Fini Gantz, mamytę Zuzaną Dantienę, gyvenančius Trenton, Michigan. Zuzana Dantienė yra gerai žinoma pažangietė, "Laisvės" skaitytoja ir rėmėja.

Gražuolė lietuvaite

Birželio 6 d. buvo renkama gražuolė Miss Michigan. Rinkimai įvyko Canton, Michigan, dalyvavo 138, iš kurių buvo išrinktos 25 gražuolės. Jų tarpe ir dukrelė lietuvaite Lori Nausėda. Andy Nausėda sakė, jog jo tėveliai, George ir Sophie Nausėdai, kurie jau mirė, būtų buvę labai linksmi, taip kaip yra Andy ir Sally Nausėda, bet gražuolės teta Albenas Lyben ir dėdė Raymond Lyben. Ją mačiau, ir tikrai tai labai graži lietuvaite. Kitą kartą gal jai pasiseks būt Miss Michigan?

Išvyksta

Gruodžio mėn. į Clearwater, Florida, išvyksta Johanna Jakštys. Ji sakė ten atostogaus apie keturis mėnesius.

Investatoriai

Cia gimęs lietuvis moterys susirinko pakalbėti savo investorių Klubu reikalais spalio 8 d. Magic Pan valgykloje, Fairlane.

Vyrai investatoriai susirinko spalio 8 d. vakare pas dr. John Geralt (Geraldą), LDS daktarą kvotėją. Daktaro žmona Andrea patiekė skanią vakarienę. Dukrelė Diane visiems patarnavo.

Vaižinėjo

Šią vasarą keliautoja, Ann Maezes vėl daug keliaavo, bet ne taip toli, kaip kitais metais. Buvo Las Vegas, Nev., Gattlingburg, Tennessee, kur jos sesutė Minnie ir Chuck Tvaskai gyvena; apsilankė šiaurės Michiganą; buvo Chicagoje ir kita mėnesi važiuos į St. Petersburg, Florida. Ji sakė kitą metų važiuos į Hawaii salas, kur ji turi nusipirkti žemės ir tą vietą vadina "Maezes meilės žemė". Pavysime jai!

Išpardavimas

Detroitiečiai prisimena Uršulę Railienę, kuri su savo vyru per daug metų buvo didelės farmos savininkai. Po mirties savo vyro pastaroju laiku ji gyveno Imlai City, Michigan. Liepos mėn. ją aplankė brolis Jurgis Labuckas iš Buenos Aires, Argentinos. Jai įkalbėjo, kad viską parduotų ir važiuotų gyventi į Argentiną. Spalio 8 d. buvo visų jos baldų išpardavimas. Į tą "auktion sale" suvažiavo daug apylinkės žmonių dalyvauti varžytynėse. Buvo išpūdinga tai viską matyt. Spalio 10 d. Railienė pardavė savo namą, ir spalio 16 d. išvyko į Buenos Aires. Ka-

dangi jos brolis Jurgis Labuckas skaito "Laisvę", tai ji žinos kas Detroito vyksta.

Staigmena

Spalio 9 d. buvo staigmena suruošta Albenai ir Albertui Litvinams jų 45 metų vedybinio gyvenimo sukaktuvių proga spalio 22 d., bet spalio 9 d. jų sūnus Charles, marti Shirley ir anūkas Christopher jiems "steigmenos pokilį" surengė. Apie 1 val. popiet susirinko jų giminės ir draugai, o apie antrą valandą į namus atėjo jubiliantai. Jiems buvo didelė staigmena, kai išgirdo žodžius "surprise" ir pamatė nepaprastai daug žmonių. Jų marti Shirley ir sūnus Charles paruošė pasivašinimą. Jubiliantai susilaukė ir daug gražių dovanų bei sveikinimų.

Vėliau viduje garažo buvo orkestra "Sky Lights", kuriame dalyvauja ir jų sūnus Charles su akordeonu. Penkių orkestrų pagrojo. Susirinkusieji kieme šoko. Buvo graži pramoga, dalyviai džiaugėsi, o ypatingai jubiliantų sūnus, marti, anūkas, močiutė Anna Daukus, jubiliantų sesutė Lillian Gugas ir jos šeima. Beje, jubiliantams patarnavo jų buvusi pamerė Ruby Jeske.

Mirė Pennsylvanijoje

Rugsėjo 24 d. Forest City, Pennsylvania mirė Mary Kramer, sulaukus 86 metų amžiaus. Palaidota Forest City, Pa. kapinėse. Dideliam nuliūdime paliko detroitietę dukrą Mary Nienus, žentą Frank Nienus, penkias dukteris ir daug kitų gimių. Frank Nienus yra bowleris ir Detroito Lietuvių klubo narys; mes visi reikiame jiem gilią užuojautą.

Nepamirškite

Nepamirškite, kad jau metų pabaiga artėja, tuoj baigsis "Laisvės" vajus atsinaujinti prenumeratą. Stefanią Masytę žada visiems pagelbėti patarnaut. Matykite ją susirinkimuose arba Detroito Lietuvių klube ir atsinaujinkite savo laikraščiams prenumeratą, nepamirškite ir aukot; būtų gerai, kad laikraščius užrašytumėt savo draugams ir giminėms Tar. Lietuvoje. Visi pasidarykite, gerai pasirodykite šiam vajuje.

Stefanija

JUODAS KATINAS.

Zmonės kalbama labai senai,
Kad daug nelaimių atneša
Juodieji katinai.

Ar tai tiesa?

Nekaltink juodo katino

Jei nesėkmės

tave lydės

Kalti ne vargšai

katinai

Juk nieko nėra

be priežasties.

O šitas katinas, tikėk,

Atneš tau tikrai laimę.

Tu saugok jį

ir truputį mylėk,

Išidėmėk,

Ne katinuos nelaimė,

Bet prietaruos.

V. GULMANAS

FLORAL PARK, N. Y.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Anna Sholl

MIRĖ

1982 m. lapkričio 8 d.

Jau praėjo vieni metai, kaip iš mūsų tarpo išsiskyrė mano mylima dukrelė. Ilsėkis ramiai, miela Onute.

KAROLINA ŠOLOMSKIENĖ—motina

"Laisvės"
didžioji
šventė

Sekmadienį, lapkričio 13 d., laisviečių ir New Yorko apylinkės lietuvių įvyksta didžioji šventė.

Per 72 metų "Laisvės" Direktoriai rengė gradicinius metinius "Laisvės" laikraščio koncertus. Juose dalyvavo gausūs būriai laisviečių. Prašome skaitlingai dalyvauti ir dabar tame metiniame "Laisvės" koncerte.

Aido choras visada buvo "Laisvės" dešinioji ranka; jis per ilgus metus atlikdavo dainų programą. Ir šiame koncerte Aido choras ir solistai padainuos gražių dainų.

Po meninės programos, bus proga su senaisiais draugais ir pažįstamais kartu skaniai papiepti ir pasikalbėti apie praeitį laiką, prisiminti didžiulius "Laisvės" koncertus, na ir paplauoti atities veiklą. Dalyvaujanti koncerte materialiai ir moraliai paremsite laikraštį ir mūsų judėjimą. Šiais sunkiais laikais, "Laisvė" labai yra reikalinga materialinė parama, kai senesniųjų laisviečių eilės žymiai prareję.

Koncertas ir banketas įvyks lapkričio 13 d. "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. Koncerto pradžia 2 val. po pietų. Banketas 4 val.

Pagal šių dienų pragyvenimo brangumą į koncertą ir į balių auką tik \$12.

Dėl ligos bei senatvės kurie negalėsite "Laisvės" šventėje dalyvauti, prašome būti garbės svečiais nusipirkdami ar paaukodami \$12.

"Laisvės" Direktoriai

Naudingai
praleista diena

Spalio 23 d., sekmadienį Laisvės salėje įvyko LDS pirmosios kuopos draugiškas pasizmonėjimas. Ta diena nuo pat ryto lietus lijo, daug žmonių lietus nuo atvykimo sulaukė, bet visvien geras skaičius nepabūgo lietaus. Iš New Jersey atvyko John Yorke. Atsivežė du anūkus, mergaitę ir berniuką — 10 metų dvynukus. Jis užsimekėjo "Laisvės" prenumeratą ir pridėjo \$3 auką. Iš Bronx, N. Y. atvažiavo pilna mašina, Anna Yakštienė, sesuo Olga ir jos šeima, anūkai.

Pirmą kartą į "Laisvės" salę buvo atėjęs gydytojas Aldanos ir John Katinių žentas. Kas norėjo, už mažą kuopai auką, pasitikrino kraujo spaudimą. Salėje ketas stalų buvo apdėti dovanomis, ir ketas jų buvo išleista laimėti. Taip pat kai kurie mažą kainą jų nusipirko. Parengime darbavosi Aldana ir John Katiniai, Nellie Sumbris, Anna Yakštis, Nastė Buknienė, Nelė Ventienė. Maistą paruošė Aldana Katinis, Nelė Ventienė ir kai kurios kitos moterys. Dirbdamos ir prisidėjo prie vaišių. John Katinis pasirūpino, kad dalyviai nebūtų ištroškę, tad juos pavaišino gėrimais.

Nuo pavasarinio "Aido" choro koncerto, per visą vasarą nesimatėme su Juozu Lugausku, kai pasisveikino Juozas padavė \$60 "Laisvėi" paramai. Didelis ačiū tau, Juozai už auką.

Mano manymu nesvarbu, kad vyksta nedidelė parengimai bei suėjimai, jie mūsų judėjimui ir mūsų spaudai duoda naudos. Dalyvavęs

SKAITYKITE

IR REMKITE

"LAISVĖ"

"LAISVĖS" TRADICINIS METINIS

KONCERTAS IR BANKETAS

įvyks sekmadienį, lapkričio 13 d.

Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Koncerto pradžia 2 val.

Banketas apie 4 val., [tuoj po koncerto]

Laukiame svečių iš Washington, D. C. konsulo ir TSRS Washingtono ambasados pirmojo sekretoriaus V. Sakalausko su šeima — žmona Jurate, dukra Jurga ir sūnum Mariu.

Koncertą atliks solistai A. Dupsha [Daukštys], Aldona DeVetsco [Klimaitė], Amelia Young [Jeskevičiūtė], Victor Becker; taip pat vietinis Aido Choras, vadovybėje Mildred Stensler. Koncerto akompanistė bus buvusi Aido Choro vadovė Aldona Anderson [Žilinskaite].

Auka \$12.

Amelia Young [Jeskevičiūtė]

Mildred Stensler

BRIEFS

President Reagan said that "a nuclear war can't be won". Why is he still taking our money for more nuclear weapons?

Muhammad Ali, heavy-weight boxing champion is on a promotion trail. They say that on a recent tour of Great Britain, he insisted that he was being followed everywhere by American intelligence agents.

From Anthony Bimba's diary.

April 29, 1943

Roosevelt appeals to miners not to strike. Promises to use power against it. Lewis silent.

13 billion war loan went over the top.

Labor demands Roosevelt roll back living costs to May 15, 1942.

May 4, 1943

Unusually cold. After work went golfing. In the evening read "Sviesa" proofs.

May 6, 1943

Met V. and we decided not to see each other any more. It leads nowhere.

May 11, 1943

Churchill is in Capitol for a conference with President Roosevelt. The air is full of speculations as to the aims of the conference.

May 14, 1943

Mass meeting. Ksavera Kaross speaking tonight.

May 15, 1943

"I am an American Day." Vice-president Wallace spoke in Central Park.

June 21, 1943

530,000 miners on strike! It is hard to believe . . . Race riots in Detroit. 21 dead, 500 hurt.

Iise

War made many children homeless. But life and work had to go on at the home front. On the picture are boys and girls from Lithuanian Children's Homes showing each other their work in 1943.